

Özel Eğitime İhtiyacı Olan Bireyler İçin
(0-36 Ay)

ERKEN ÇOCUKLUK ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETİM PROGRAMI

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	5
Öğretim Programının Yaklaşımı (Temel Felsefesi).....	5
Öğretim Programının Yapısı.....	5
Öğretim Programının Genel Amaçları	8
Öğretim Programının İçeriği.....	9
Öğretim Programında Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri.....	13
Öğretim Programında Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımı	13
Öğretim Programında Yer Alan Beceriler	14
Öğretim Programında Değerler Eğitimi	14
Öğretim Programında Çocuk ve Aileye Yönelik Rehberlik ve Disiplinler Arası İş Birliği Yaklaşımı	14
Öğretim Programının Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar	15
ÖĞRETİM PROGRAMI	16
BİLİŞSEL GELİŞİM ALANI	17
ALICI DİL GELİŞİM ALANI.....	24
İFADE EDİCİ DİL GELİŞİM ALANI.....	28
KABA MOTOR GELİŞİM ALANI	33
İNCE MOTOR GELİŞİM ALANI	37
SOSYAL-DUYGUSAL GELİŞİM ALANI	41
UYUMSAL BECERİLER GELİŞİM ALANI	51

GİRİŞ

Öğretim Programının Yaklaşımı (Temel Felsefesi)

Eğitim, insan davranışını çok yönlü olarak ele alan, toplumun kültürel yapısı, düşünce sistemi, yaşam biçimi gibi farklı kaynaklardan destek alarak insanı biçimlendiren bir süreçtir. Felsefe, eğitimin amaçlarının oluşturulmasında birincil öneme sahiptir. Gerçek bir ihtiyaca yanıt vermeyen ve amaçları belirgin olmayan bir programın işlevsel olabilmesi mümkün değildir. Eğitim aynı zamanda disiplinler arası bir süreçtir. Dolayısıyla, bireylerin gelişim özellikleri ve bireysel farklılıkları dikkate alınarak farklı disiplinlerin iş birliği içerisinde olması büyük öneme sahiptir. Eğitim programları, dayanak olarak aldıkları felsefi paradigmaya göre şekillenmekte ve programın öğeleri bu bakış açısı doğrultusunda düzenlenmektedir. Eğitim programları amaçlar-içerik-eğitim durumları ve ölçme-değerlendirme temel öğelerinden oluşmaktadır. Programın felsefi paradigması bu öğelerin birbirleriyle ilişkisini belirlemekte ve tüm öğelerin kendi iç yapısının nasıl olacağından organizasyon şekline kadar etki etmektedir. Aynı zamanda bu öğeler dinamik bir ilişki ağı oluşturmaktadır. Eğitim programında ve öğretim programında tüm öğeler birbirine bağlı ve uyumlu olmak zorundadır. İçerik tasarımı, amaçlara göre; öğrenme ve öğretme süreçleri ile eğitim ortam, araç ve gereçlerinin düzenlenmesi, içeriğe göre; ölçme ve değerlendirme yaklaşımları ise eğitim durumlarına göre şekillenir. Öğretim programları, eğitim programından farklı olarak öğretimi planlanan alana bağlı program öğelerini içerir. Bir program esnek, bilimsel, uygulanabilir, toplumun değerleri ile uyumlu, ekonomik olması ile işlevsellik kazanır.

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik olarak hazırlanan Erken Çocukluk Özel Eğitim Öğretim Programı ilerlemecilik felsefesi temelinde tasarlanmıştır. İlerlemecilik felsefesi, pragmatik felsefeye dayanmaktadır. İlerlemecilik felsefesi, eğitim ortamlarında katı bir disiplin anlayışına karşı çıkar, aktif öğrenme yaklaşımını temel alır ve bireysel farklılıkları gözetir. İlerlemeci felsefeye dayanan program bireysel farklılıkları temel alarak çocuk ve aile merkezli uygulamaları yansıtır. Çocuğun programdaki gelişimsel düzeyi temelinde amaçlar seçilip uygulamalar planlanırken, program ailenin evde uygulama yapması ve uygulamaların kurumda ya da evde eğitimci / uzman tarafından desteklenmesine dayanır. Programın içeriğinin oluşturulmasında ise konu merkezli yaklaşımlardan süreç tasarımı benimsenmiştir. Bu doğrultuda süreç temelli, yaparak ve yaşayarak öğrenmeyi hedefleyen, hem bilgiyi hem de süreci merkeze alan, becerilerin öğretilmesinde ortak strateji-yöntem ve teknikleri öne çıkaran bir yaklaşım benimsenmiştir.

Öğretim Programının Yapısı

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik olarak hazırlanan Erken Çocukluk Özel Eğitim Öğretim Programı, 7 gelişim alanı ile ilişkili öğretim programlarını kapsamaktadır. Bunlar;

1. Bilişsel Gelişim Alanı
2. Alıcı Dil Gelişim Alanı
3. İfade Edici Dil Gelişim Alanı
4. Kaba Motor Gelişim Alanı
5. İnce Motor Gelişim Alanı
6. Sosyal-Duygusal Gelişim Alanı
7. Uyumsal Beceriler Gelişim Alanı

Erken Çocukluk Özel Eğitim Öğretim Programı kapsamındaki gelişim alanları; 0-3, 4-6, 7-9, 10-12, 13-18, 19-24, 25-30 ve 31-36 olmak üzere toplam 8 gelişimsel dönem içinde ele alınmıştır. Program hazırlık sürecinde, 0-36 aylık çocukların gelişim özellikleri dikkate alınarak her bir gelişim alanı kendi içerisinde alt gelişim alanları ile yapılandırılmıştır. Alt gelişim alanları Tablo 1’de listelenmiştir.

Tablo 1. Gelişim ve Alt Gelişim Alanları

Gelişim Alanı	Alt Gelişim Alanları
1. Bilişsel Gelişim Alanı	1. Görsel / uzamsal ilişkiler 2. Dikkat / ortak dikkat 3. Bellek / nesne devamlılığı 4. Kişisel bakım rutinini anlama 5. Neden-sonuç ilişkileri 6. Taklit 7. Sayı hissi 8. Oyun / sembolik oyun 9. Eşleme / sınıflama 10. Problem çözme
2. Alıcı Dil Gelişim Alanı	1. Dikkat ve ayırt etme 2. Sözel olmayan iletişimi anlama 3. Anlam gelişimi 4. Dil bilgisi yapıları
3. İfade Edici Dil Gelişim Alanı	1. Başkalarıyla iletişim 2. Fonem (ses birimi) edinimi ve anlaşılabilirlik 3. Sözcük üretimi 4. Dil bilgisel sözcük, ek ve yapıların üretimi
4. Kaba Motor Gelişim Alanı	1. Hareket 2. Denge 3. Nesne kontrolü
5. İnce Motor Gelişim Alanı	1. Kavrama 2. El becerileri 3. Bırakma

6. Sosyal-Duygusal Gelişim Alanı	1. Yetişkinlerle etkileşim 2. Yetişkinlerle ilişki 3. Akranlarla etkileşim 4. Akranlarla ilişki 5. Kendi kimliğiyle başkalarıyla ilişkide olma 6. Yetenek farkındalığı 7. Duygu gösterimi 8. Empati 9. Duygu düzenleme 10. Dürtü Kontrolü 11. Sosyal anlamlandırma
7. Uyumsal Beceriler Gelişim Alanı	1. Yeme-içme becerileri 2. Kişisel bakım becerileri 3. Giyinme-soyunma becerileri 4. Tuvalet becerileri

Öğretim programında bulunan yedi gelişim alanındaki kazanımlar, aşamalılık ve ardışıklık ilkesine bağlı olarak basitten karmaşığa ve somuttan soyuta olacak biçimde düzenlenmiştir. Program; 0-36 ay arası çocukların gelişimsel alanlardaki gelişimsel kazanımları ya da özellikleri temel alınarak oluşturulduğu için *gelişimsel*, alt gelişim alanları ve ana gelişim alanları birbiri ile ilişkili olduğu için *dengeli ve bütünsel*, bireysel farklılıkları temel aldığı için *esnek*, oyunu ve etkinlikleri kazanımları desteklemede kullandığı için *oyun ve etkinlik temelli*, ebeveynin / birincil bakıcının evde uygulama yapması ve uygulamaların kurumda ya da evde eğitmen / uzman tarafından desteklenmesine dayandığı için *ev merkezli ve kurum destekli*, tüm kazanımları desteklemede anne-uzman-çocuk arasındaki nitelikli etkileşimlere önem verdiği için de *etkileşim temelli* bir yapıdadır.

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik olarak hazırlanan Erken Çocukluk Özel Eğitim Öğretim Programında yer alan kazanımlar için kazanım tablosu kodlamasında "**Bulunduğu Düzey, Gelişim Alanı, Gelişim Alt Alanı, Kazanım Numarası**" şeklinde aşağıdaki sistematik izlenmiştir.

Örneğin Tablo 2’de yer alan örnek kazanım tablosu incelendiğinde, Gelişim Alt Alanı sütununda yer alan;

1. Bulunduğu Düzeyi (0-36 Ay Erken Çocukluk Özel Eğitim),

1. Gelişim Alanını (Bilişsel Gelişim Alanı),

1. Gelişim Alt Alanını (Görsel / Uzamsal İlişkiler) ifade eder.

Kazanımlar sütununda yer alan;

1. Gelişim Alt Alanını (Görsel / Uzamsal İlişkiler),

1. Kazanım Numarasını ifade eder.

Tablo 2. Örnek Kazanım Tablosu

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
0-3 AY	
1.1.1. Görsel / Uzamsal İlişkiler	1.1. İnsan yüzünü dikkatlice izler.

Öğretim Programının Genel Amaçları

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik olarak hazırlanan Erken Çocukluk Özel Eğitim Öğretim Programının ulaşmayı hedeflediği genel amaçlar aşağıdaki gibidir. 0-36 aylık çocuklar,

- Hatırlama, problem çözme, olaylar arasında neden-sonuç ilişkileri kurma ile düşünme süreçlerini geliştirerek bilişsel gelişim alanında ilerleme göstermelerini sağlamak,
- Dünyayı algılama, çevresinde olanları anlama ve anlamlandırabilme ile alıcı dil gelişim alanında ilerlemeler göstermelerini sağlamak,
- Çevresini değiştirmek, düşüncelerini iletmek, isteklerini gerçekleştirmek, karşısındaki kişi ya da kişilerle etkileşime geçmek amacıyla kendini bağımsız şekilde ifade ederek ifade edici dil gelişim alanında ilerlemeler göstermelerini sağlamak,
- Kavrama, bırakma ve el becerilerini geliştirerek ince motor gelişim alanında ilerlemeler göstermelerini sağlamak,
- Denge, hareket ve nesne kontrolü geliştirerek kaba motor gelişim alanında ilerlemeler göstermelerini sağlamak,
- Yetişkinlerle ve akranlarla etkileşim ve ilişki kurarak, kendi kimliğiyle başkaları ile ilişkide olarak, duygularını uygun şekilde düzenleyip göstererek sosyal-duygusal gelişim alanında ilerlemeler göstermelerini sağlamak,
- Başkalarının bakım ve gözetimindeki desteğin azalması, bağımsızlaşma ve yaşamda bağımsız olarak işlev görebilme için gereksinim duyduğu becerileri edinerek uyumsal beceriler alanında ilerlemeler göstermelerini sağlamak.

Öğretim Programının İçeriği

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik olarak hazırlanan Erken Çocukluk Özel Eğitim Öğretim Programının içeriğinin hazırlanmasında sarmal programlama yaklaşımı kullanılmıştır. Sarmal programlama yaklaşımında içerik doğrusal bir sıra izlemez. Gelişim alanlarında daha önce kazandırılan bilgi ve beceriler genişletilerek tekrar edilir. Kazanımların sıralanmasında ise aşamalılık ve ardışıklık ilkesi gözetilmiştir. Bu doğrultuda, kazanımlar basitten karmaşığa, kolaydan zora, somuttan soyuta olacak şekilde aşamalı ve ardışık olarak yapılandırılmıştır. Kazanımların yazımında güncellik, açıklık, yaşamsallık gibi öğretim ilkelerine dikkat edilmiştir. Program kapsamında 7 gelişim alanında ve bu alanların alt gelişim alanlarında içerikler oluşturulmuştur. Aşağıda bu alanların özellikleri kısaca belirtilmiştir.

Bilişsel gelişim alanı, doğumdan itibaren başlayan ve yetişkinliğe kadar süren, hatırlama, problem çözme, olaylar arasında neden-sonuç ilişkileri kurma gibi düşünme süreçlerinin gelişimini içeren gelişim alanıdır. Öğretim programında bilişsel gelişim alanında 10 alt gelişim alanı bulunmaktadır. Bunlar;

1. *Görsel / Uzamsal İlişkiler*: Çocukların kendilerinin bir alandaki konumunu, çevrelerindeki nesnelerin nasıl hareket ettiklerini ve fiziksel konumlarını, bir ortama göre ölçülerinin uyumunu anlamalarına ilişkin süreçleri içeren bilişsel gelişim alt alanıdır.
2. *Dikkat / Ortak Dikkat*: Çocukların dikkatini nesnelere ve kişilere yöneltme becerilerini, çocukların çevrelerini ve oyun materyallerini keşfetme davranışlarını ve bir kişi ile etkileşim içindeyken nesnelere / olaylara olan dikkatini ya da ilgisini diğer bir kişi ile paylaşma becerilerini içeren bilişsel gelişim alt alanıdır.
3. *Bellek / Nesne Devamlılığı*: Çocukların bilgileri depolamalarına ve daha sonra geri çağırma ve hatırlama süreçleri içeren bilişsel gelişim alt alanıdır.
4. *Kişisel Bakım Rutinini Anlama*: Çocukların kişisel bakım rutinlerini anlama ve rutine katılma becerilerini içeren bilişsel gelişim alt alanıdır.
5. *Neden-Sonuç İlişkileri*: Çocukların olaylar ya da eylemlerin farklı bir eylem ya da olaya neden olabileceğini anlamalarına ilişkin süreçleri içeren bilişsel gelişim alt alanıdır.
6. *Taklit*: Çocukların çevrelerindeki bireylerin davranışlarını gözlemleyerek bu davranışları anında ya da bir süre sonra farklı bir ortamda tekrarlamalarına ilişkin becerileri içeren bilişsel gelişim alt alanıdır.
7. *Sayı Hissi*: Çocukların çevrelerindeki varlıkların sayılarını ve çokluklarını kavramalarına ilişkin süreçleri içeren bilişsel gelişim alt alanıdır.
8. *Oyun / Sembolik Oyun*: Oyun, çocuk için eğlenceli olan, içsel bir motivasyonla gerçekleştirilen, oyunu oynayan bireyin aktif katılımı ile kendiliğinden gerçekleşen etkinlikler olarak ele alınmaktadır. Sembolik oyun ise çocukların eylemleri, nesneleri ya da düşünceleri başka bir şey yerine koyarak oynama becerilerini içeren bilişsel gelişim alt alanıdır.
9. *Eşleme / Sınıflama*: Çocukların nesneleri ya da kişileri özelliklerine göre diğer nesnelerle karşılaştırmalarını, bu karşılaştırmalar sonucunda nesneleri özelliklerine göre eşlemelerini, seçmelerini, gruplamalarını ve isimlendirmelerini içeren bilişsel gelişim alt alanıdır.
10. *Problem Çözme*: Çocukların bir hedefe ulaşmak için amaçlı hareket etmeleri ve çevresindeki olayların nasıl geliştiğini, nesnelerin nasıl çalıştığını keşfetmeleri süreçlerini içeren bilişsel gelişim alt alanıdır.

Dil Gelişimi-Alıcı dil gelişim alanı, çocuğun dünyayı algılama, anlama, anlamlandırma becerilerini içeren gelişim alanıdır. Dile ait alt alanların hepsi üretimden önce anlamayı gerektirir. Öğretim programında alıcı dil gelişim alanının 4 alt gelişim alanı bulunmaktadır. Bunlar;

1. *Dikkat ve Ayırt Etme:* Çocukların öncelikle sese tepki vermelerini, sonra çevresindeki insanların birbirleriyle iletişim kurmak için ses çıkardıklarını fark etmelerini, konuşma seslerine dikkatlerini yöneltmelerini içeren alıcı dil gelişimi alt alanıdır.
2. *Sözel Olmayan İletişimi Anlama:* Çocuğun sözel dilini değil (sözcük dağarcığını değil), iletişimsel anlam taşıyan ses tonu, dilin ezgisi, jest / mimik, işaret gibi dilin anlam ve kullanım boyutunu zenginleştiren, destekleyen unsurları içeren alıcı dil alt alanıdır.
3. *Anlam Gelişimi:* Çocuklar ilk sözcüklerini üretmeden önce çevrelerinde konuşulan ilk sözcükleri yaşantılarıyla eşleştirerek anlam çıkarmaya, böylece düşünce-sözcük ilişkisini kurmaya ve tepki göstermeye başlarlar ve anlamaya başladıkları sözcük dağarcıkları artar. Sözcükler nesne, olay ve ilişkilere karşılık gelir. Bu alt alanda çocuğun sözcükleri anlamsız seslerden oluşan yığınlar olarak algılamasından anlam ifade eden sözcük ve sözcük grupları şeklinde algılar hâline gelmesine yer verilmektedir.
4. *Dil Bilgisi Yapıları:* Türkçenin dil bilgisel süreçlerinin edinim sırasına uygun olarak dil bilgisi yapılarının kazanılması hedeflenmektedir. Bu sıra basitten-karmaşığa doğru gerçekleşmektedir. Çocuk, dilini edinirken dil bilgisel yapıları anlamaya ve tepki göstermeye başlar. Bu; dil bilgisel ekler (ör. zaman ekleri, olumsuzluk ekleri, kişi ekleri gibi), sözcükler (ör. niteleyiciler, soru sözcükleri gibi) ve cümle yapılarından (ör. basit cümle, edilgen yapı gibi) oluşur. Bu yapıların edinimi belirli bir gelişimsel sırayla gerçekleşir. Dolayısıyla, yapıların edinimi gerçekleştikçe anlama da gelişmektedir.

Dil Gelişimi-İfade edici dil gelişim alanı, çocuğun çevresini değiştirmek, düşüncelerini iletmek, isteklerini gerçekleştirmek amacıyla karşısındaki kişi ya da kişilerle etkileşime geçmek için kullandığı yolları içeren gelişim alanıdır. Bu gelişim alanında, çocuğun ağılayarak kendini ifade etme davranışından başlayan ve ilk sözcükleri kullanabilmek için gerekli konuşma seslerinin edinimine ve cümleye geçişine kadarki süreç yer almaktadır. Öğretim programında ifade edici dil gelişim alanının 4 alt gelişim alanı bulunmaktadır. Bunlar;

1. *Başkalarıyla İletişim:* Çocuğun dili edinmeden önce dilin iletişim amacıyla kullanılan bir araç olduğunu ve bu aracı kullanarak isteklerini gerçekleştirebileceğini, çevresini değiştirebileceğini kavraması gerekir. Bu alt alanda çocuğun mevcut dağarcığını (ezgi, jest-mimik, sesleme, sözcük gibi) kullanarak başkalarıyla etkileşime geçme aşamaları gelişimsel olarak yer almaktadır.
2. *Fonem (Ses Birimi) Edinimi ve Anlaşılabilirlik:* Çocuğun başlangıçta yaşamsal sesleri üretebilirken sonradan konuşma seslerini aşama aşama edindiği gerçeğini ortaya koymaktadır. Bu edinim birden ve aynı anda olmayıp belirli bir evrensel sıra ile gerçekleşmektedir.
3. *Sözcük Üretimi:* Hem sayı hem kategori (isim, eylem, uzamsal gibi) olarak zaman içinde gelişir. Çocuğun sözcük dağarcığı ilk iki yılda her hafta yeni sözcüklerin ediniminin gerçekleşebildiği hızlı bir süreçtir. Bu alt alanda çocuğun evre evre sözcük edinimi, ortalama sayı ve türleri bakımından ele alınmıştır.
4. *Dil Bilgisel Sözcük, Ek ve Yapıların Üretimi:* Çocukların sözcük dağarcıkları geliştikçe dil yeterliği tek sözcük evresinden iki sözcük ve daha karmaşık cümle yapılarına doğru ilerler. Aynı zamanda bu süreçte ana diline ilişkin dil bilgisel ek (ör. iyelik eki gibi), sözcük (ör. ve, çünkü gibi) ve yapıları da (ör. etken cümleler gibi) edinmeye, kısacası ana dilinin sistemini çözmeye başlar. Bu alt alanda dilimize ait sözcük, ek ve yapılar gelişimsel ve dile özgü bir sırayla verilmiştir.

Motor Gelişimi-Kaba motor gelişim alanı, vücudun büyük kasları kullanılarak yapılan becerileri kapsamaktadır. Programda kaba motor gelişim alanı, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından 2007 yılında çocuk ve gençler için geliştirilen "Sağlık, Yetiştirimi ve İşlevselliğin Uluslararası Sınıflandırma Sistemi" (ICF-CY) temelinde yapılandırılmıştır. Öğretim programında kaba motor gelişim alanının 3 alt gelişim alanı yer almaktadır. Bunlar;

1. *Hareket:* Vücudun uzamsal boşlukta bir noktadan diğer bir noktaya yer değiştirmesini içeren kaba motor gelişim alt alanıdır. Çocuklar hareket etmeye anne karnında başlar. Doğumla birlikte refleks hareketler görülür. Zamanla bu refleks hareketler kaybolurken denge becerileri ile birlikte hareket becerileri de gelişmeye başlar. Bebek ve çocuklarda hareket becerilerinin gelişimi, yer çekimine karşı koyabilmelerine bağlıdır.
2. *Denge:* Bebek ve çocukların vücut bölümlerini yer çekimine karşı kontrol ederek mevcut pozisyonunu korumayı veya yeni bir harekete başladığında bu hareketi sürdürmeyi sağlayan kaba motor gelişim alt alanıdır. Bebekler dünyaya geldikten sonra yer çekimi kuvvetine sürekli karşı koyarak dik duruş pozisyonunu sürdürme çabası içindedirler. Kaslar üzerinde yer çekiminin tersi yönde kontrol sağlamak bir süreç gerektirip bu süreç öngörülebilir bir sıralamayı takip eder.
3. *Nesne Kontrolü:* Bebek ve çocukların top fırlatma veya vurma gibi omuz, kalça ve gövde kaslarından yararlanarak uzuvların uç kısmı olan el ve ayaklarıyla açığa çıkardıkları beceriler, nesne kontrolü gerektiren becerilerdir. Nesne kontrolüne ilişkin kazanımlar, okul öncesi ve okul çağında gerçekleşmeye başlanan spor becerilerine hazırlık etkinlikleri sırasında sıkça kullanılmaktadır.

Motor Gelişimi-İnce motor gelişim alanı, vücudun küçük kasları kullanılarak yapılan becerileri kapsamaktadır. Programda ince motor gelişim alanı, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından 2007 yılında çocuk ve gençler için geliştirilen "Sağlık, Yetiştirimi ve İşlevselliğin Uluslararası Sınıflandırma Sistemi" (ICF-CY) temelinde yapılandırılmıştır. Öğretim programında ince motor gelişim alanının 3 alt gelişim alanı yer almaktadır. Bunlar;

1. *Kavrama:* Bebek ve çocuklarda kavrama becerisi doğum sonrası avuç içi ile yapılmakta olup refleks olarak gerçekleşmektedir. Yaşamın ilk aylarında gözlenen bu kavrama; istemli, gerçek bir kavrama değildir. Bebek dünyaya geldiğinde mevcut olan kavrama refleksinin dördüncü ay ile birlikte yavaş yavaş kaybolarak, duyu-motor mekanizmaların olgunlaşması ile birlikte beş ve altıncı aylarda ilk kaba kavramanın sergilenmeye başlaması beklenmektedir.
2. *El becerileri:* Bebek ve çocukların kavrama ve bırakma gibi beceriler yardımıyla yakın çevresindeki her türlü araç gereçle etkileşime girerek deneyimlerini el ve parmaklarla yapılan günlük yaşamdaki çeşitli etkinliklere aktarması el becerilerinin gelişimi için önemlidir. El becerilerinin gelişmesinde omuz, kol ve ön kol kaslarındaki kontrol ve kuvvetin el ve parmak kaslarına aktarılması gerekmektedir.
3. *Bırakma:* Bebek ve çocukların şişeye küçük nesneleri doldurma, küplerden kule yapma, top fırlatma ve sayfa çevirme gibi etkinlikler sırasında bırakma becerilerini deneyimleyerek kazandıkları gözlenmektedir. Bebeğin bir çingırağa uzanma, kavrama ve sallama becerileri yaklaşık altıncı ay civarında gözlemlenirken, bırakma becerileri sırasında aktif olan el kaslarının gevşeme özelliği daha geç ortaya çıkmaktadır.

Sosyal-duygusal gelişim alanı, bireyin bütün yaşamında gelişimi devam eden ve bireyin içinde yaşadığı topluma uyumunu sağlayan önemli bir gelişim alanıdır. Sosyal-duygusal gelişim alanı etkileşim, iletişim, öz denetim, kimlik oluşumu, duygu farkındalığı, kimlik oluşumu ve benzeri birçok alt gelişim alanını içeren ve yaşam boyu devam eden gelişimsel bir süreçtir. Bireyin içinde yaşadığı topluma uyum sağlaması ve toplum içinde sosyal öğrenmeleri gerçekleştirmesi bu gelişim alanında gösterdiği öğrenmelerin niceliğine ve niteliğine bağlıdır. Öğretim programında sosyal duygusal gelişim alanında 11 alt gelişim alanı yer almaktadır. Bunlar;

1. *Yetişkinlerle Etkileşim*: Çocuğun, yetişkinlerden gelen sosyal ipuçlarına tepki verme ve yetişkinlerle önce ve sonra sosyal değiş tokuşta bulunma becerilerinin gelişimini ifade etmektedir.
2. *Yetişkinlerle İlişki*: Çocuğun, kendisine tutarlı bir şekilde güvence sağlayan yetişkinler ile yakın ilişki içine girmesini ifade etmektedir.
3. *Akranlarla Etkileşim*: Çocuğun, akranlarından gelen sosyal girişimlere cevap verme ve diğer bebekler ile önce ve sonra etkileşimde bulunma becerilerini geliştirmesini ve sonuçta diğer bebekler ile iş birlikçi oyun oynama becerilerinin gelişimini ifade etmektedir.
4. *Akranlarla İlişki*: Çocuğun, zamanla belirli akranları ile ilişki geliştirmesini ifade etmektedir.
5. *Kendi Kimliğiyle Başkaları ile İlişkide Olma*: Çocuğun, sosyal ilişkilerinde bir birey gibi kendilik kavramını geliştirmesini ifade etmektedir.
6. *Yetenek Farkındalığı*: Çocuğun, hâlihazırda içinde bulunduğu sosyal ve fiziksel çevresini etkilemek için becerilerini harekete geçirebileceğinin farkında olmasını ifade etmektedir.
7. *Duygu Gösterimi*: Çocuğun mimik, jest, hareket, sesler ve kelimeler ile çeşitli duyguları iletme yeteneğinin gelişmesini ifade etmektedir.
8. *Empati*: Çocuğun, diğerlerinin duygusal deneyimlerini paylaşabilme yeteneğinin gelişimini ifade etmektedir.
9. *Duygu Düzenleme*: Çocuğun, yetişkin yardımı ile ya da yetişkin yardımı olmaksızın duygusal tepkilerini düzenleme ya da yönetme becerisinin gelişimini ifade etmektedir.
10. *Dürtü Kontrolü*: Çocuğun, güvenlik kurallarını da içeren sosyal beklentilere göre gereksinimlerinin karşılanmasını bekleme, davranışlarını engelleme ve bunlara göre harekete geçme kapasitesini geliştirmesini ifade etmektedir.
11. *Sosyal Anlamlandırma*: Çocuğun, diğerlerinin hareketleri, tepkileri, iletişimleri ve duygusal ifadeleri hakkında anlayış geliştirmesini ifade etmektedir.

Uyumsal beceriler gelişim alanı, çocuğun başkalarının bakım ve gözetiminden kurtularak bağımsızlaşması ve yaşamda bağımsız olarak işlev görebilmesi için gereksinim duyduğu bir dizi beceriyi kapsayan gelişim alanıdır. Bu bağlamda, çocuğun büyüyüp yetişkin olduğunda toplumsal yaşam içerisinde bağımsız bir birey olabilmesi için sahip olması gereken temel beceriler, onun topluma uyum sağlamasına yapacağı katkıyı da çağrıştıracak biçimde uyumsal beceriler olarak isimlendirilmektedir. Öğretim programında uyumsal beceriler gelişim alanında 4 alt gelişim alanı bulunmaktadır. Bunlar;

1. *Yeme-İçme Becerileri*: Uyumsal beceriler alanında ilk ortaya çıkan beceri grubunu oluşturmaktadır. İnsanın yaşamını sürdürebilmesinde en temel beceriler arasında yer alan bu becerilerin gelişimi bebeğin beslenmeye karşılık vermesi ile başlamaktadır. Yeni doğan bebeğin beslenme amacıyla emme davranışını göstermesiyle başlayan bu beceriler, zaman içerisinde yumuşak yiyeceklerin yenilebilmesinden katı gıdaların yenilmesine ve çatal-kaşık kullanarak bağımsız yemek yemeye doğru bir gelişim göstermektedir.

2. *Kişisel Bakım Becerileri:* Kişinin bireysel anlamda sağlığını koruyabilmesi, temizliğine dikkat edebilmesi ve vücudunun hijyen kuralları doğrultusunda bakımını yapabilmesi ile ilgili becerileri kapsamaktadır. Bu süreç yeni doğan bebeğin banyo yaptırılmaktan keyif almasıyla başlayıp el yıkama, diş fırçalama gibi bakım becerileri ile devam eden bir gelişim seyri izlemektedir.
3. *Giyinme-Soyunma Becerileri:* Çocukların kendi başlarına giyinip soyunabilmesine ilişkin becerileri içermektedir. Bu beceriler çocuğun büyümesi ve olgunlaşmasını önemli ölçüde gerektiren beceriler olup ortalama bir yaş civarında ortaya çıkmaya başlayan becerileridir.
4. *Tuvalet Becerileri:* Uyumsal beceriler alanında kişisel bağımsızlaşmanın ve bireyin toplumsal yaşama etkin katılımının en önemli, temel beceri grubunu oluşturmaktadır.

Öğretim Programında Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik olarak hazırlanan Erken Çocukluk Özel Eğitim Öğretim Programının amaçlarına ulaşılması için gelişim alanı ve kazanımlara uygun öğretim yöntem ve tekniklerinden yararlanılacaktır. Bunlar; uygulamalı davranış analizi ilkelerine dayalı öğretim, doğrudan öğretim yöntemi, yanlışsız öğretim yöntemleri, doğal öğretim, fırsat öğretimi, ayırık denemelerle öğretim, basamaklandırılmış yöntem, ileri zincirleme yöntemi, tersine zincirleme yöntemi, tüm beceri yöntemi, etkinlik temelli öğretim, oyun temelli öğretim, akran aracılı öğretim, replik silikleştirmeye öğretim, ilişki temelli stratejiler, drama, rol oynama, bilgisayar destekli öğretim, çoklu duyuya dayalı öğretim, etkinlik çizelgeleri ile öğretim, sosyal öyküler kullanılarak öğretim, gömülü öğretim, rutin temelli öğretim, ipucu sunma ve şekil verme gibi öğretim yöntem ve tekniklerini kapsayabilecektir. Bu yöntem ve teknikler programla ilişkili ebeveyn ve öğretmen kılavuzlarında örneklerle detaylandırılacaktır.

Öğretim Programında Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımı

Değerlendirme, karar verme süreci olarak tanımlanabilecek iken bu süreçte verilecek kararlara yardımcı olan girdilere ölçme denmektedir. Özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik olarak hazırlanan Erken Çocukluk Özel Eğitim Öğretim Programında *sürekli ve çoklu değerlendirme yaklaşımı* benimsenmiştir. Bu yaklaşımda sürekli değerlendirme ile çocuğun programa başlamadan önce genel gelişimsel ve programa ilişkin ölçümlemesinin ve değerlendirmesinin yapılması ile çocuğun program aracılığıyla gelişiminin izlenmesi ifade edilmektedir. Bu bağlamda programa başlamadan önce çocuğun tüm gelişim alanlarını kapsayan kapsamlı ve standart gelişimsel değerlendirme araçları ile gelişiminin ölçülmesi ve değerlendirilmesi ve bu sürecin 6 ayda bir tekrar edilmesi esastır. Böylece gelişimsel alanlardaki ilerlemenin izlenmesi ve buna göre uygulamaya dönük yeni kararların alınması mümkün olacaktır.

Öğretim programında, bir diğer ölçme ve değerlendirme süreci olarak *programa dayalı değerlendirme yaklaşımı* esas alınacaktır. Programa dayalı değerlendirme ile çocuğun programda nerede olduğu ve hangi kazanımların çocuk için hedefleneceği belirlenir. Standart ölçme ve değerlendirme araçlarının aksine, çocuk bireysel / gelişimsel performansı ile programın amaçlarına ulaşma durumuna göre değerlendirilir. Çocuk için hazırlanacak bireyselleştirilmiş öğretim programında yer alacak ve çocuk için belirlenecek uzun ve kısa dönemli kazanımlar, programa dayalı değerlendirme ile elde edilir. Bu bağlamda programda yer alan kazanımlar, kontrol listesine dönüştürülerek çocuğun ilgili kazanımdaki performansı kayıt altına alınır. Tablo 3'te örneği verilen kontrol listesinin hazırlanması ve kullanılması, programla ilişkili ebeveyn ve öğretmen kılavuzlarında örneklerle detaylandırılacaktır.

Tablo 3. Örnek 0-36 Ay Erken Çocukluk Özel Eğitim Öğretim Programı Kontrol Listesi

Gelişim Alanı: Bilişsel Gelişim		Dönem: 0-3 Ay		
Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar	Değerlendirme		
		Bağımsız olarak yapar	Yardımla yapar	Yapamaz
1.1.1. Görsel / Uzamsal İlişkiler	1.1. İnsan yüzünü dikkatlice izler.			
	1.2. 20-30 cm uzaklıktaki dikkat çekici bir nesneye bakar.			

Öğretim Programında Yer Alan Beceriler

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik olarak hazırlanan Erken Çocukluk Özel Eğitim Öğretim Programında, çocuklara bilişsel gelişim alanında "görsel / uzamsal ilişkiler, dikkat / ortak dikkat, bellek / nesne devamlılığı, kişisel bakım rutinini anlama, neden-sonuç ilişkileri, taklit, sayı hissi, oyun / sembolik oyun, eşleme / sınıflama ve problem çözme" ile ilgili, alıcı dil gelişim alanında "dikkat ve ayırt etme, sözel olmayan iletişimi anlama, anlam gelişimi ve dil bilgisi yapıları" ile ilgili, ifade edici dil gelişim alanında "başkalarıyla iletişim, fonem (ses birimi) edinimi ve anlaşılabilirlik, sözcük üretimi ve dil bilgisel sözcük, ek ve yapıların üretimi" ile ilgili, kaba motor gelişim alanında "hareket, denge ve nesne kontrolü" ile ilgili, ince motor gelişim alanında "kavrama, el becerileri ve bırakma" ile ilgili, sosyal-duygusal gelişim alanında "yetişkinlerle etkileşim, yetişkinlerle ilişki, akranlarla etkileşim, akranlarla ilişki, kendi kimliğiyle başkalarıyla ilişkide olma, yetenek farkındalığı, duygu gösterimi, empati, duygu düzenleme, dürtü kontrolü ve sosyal anlamlandırma" ile ilgili ve uyumsal beceriler gelişim alanında ise "yeme-içme becerileri, kişisel bakım becerileri, giyinme-soyunma becerileri ve tuvalet becerileri" ile ilgili becerilerin kazandırılması hedeflenmektedir.

Öğretim Programında Değerler Eğitimi

Bireyler doğumlarından yaşamlarının sonuna kadar öğrenme süreçlerini devam ettirirler. Bu öğrenme sürecinde de bilgi, beceri, tutum geliştirir ve değerler edinirler. Öğrenilen bilgi ve beceriler, bireyin değerlerine dönüştüğünde, bireyin davranışlarında ve geliştirdiği tutumlarda farklılık yaratır. Bu nedenle değerler eğitimi, eğitim programlarının da önemli bir ögesidir. Değer eğitiminin amaçlarından biri çocukların bir parçası oldukları toplumun değerlerini öğrenmesini, bu değerlere uyumlu kendi değer sistemini oluşturmalarını ve sağlıklı, tutarlı bir kişilik geliştirmesini sağlamaktır. Özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik olarak hazırlanan Erken Çocukluk Özel Eğitim Öğretim Programı, çocuklara bilişsel, alıcı ve ifade edici dil, ince ve kaba motor, sosyal-duygusal ve uyumsal beceriler gelişim alanlarında beceriler kazandırarak değer sistemlerinin oluşturulmasına yardımcı olmayı ve bu sayede çocukların bağımsız, üretken, toplumla uyumlu, mutlu bireyler olmalarına katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Öğretim programlarında yer alan "kök değerler" şunlardır: adelet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.

Öğretim Programında Çocuk ve Aileye Yönelik Rehberlik ve Disiplinler Arası İş Birliği Yaklaşımı

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik olarak hazırlanan Erken Çocukluk Özel Eğitim Öğretim Programı kapsamında gerçekleştirilecek her türlü rehberlik çalışmasında çocukların gelişimsel düzeyleri ya da

gereksinimleri ve bireysel farklılıkları dikkate alınmalı ve bu süreçte aile / ebeveynler ile iş birliğinin önemi unutulmamalıdır. Bu bağlamda aynı tanı ya da yetersizlik grubunda ve aynı yaş döneminde olan çocukların farklı gelişimsel düzeyde olabilecekleri dikkate alınmalıdır. Rehberlik çalışmaları sadece çocukları değil, aileleri / ebeveynleri / birincil bakıcıları da kapsamalıdır. Özellikle erken çocuklukta gelişimin, çocuğun bireysel özellikleri yanında çevresel ve biyolojik dış faktörlerden de etkilendiği düşünüldüğünde ve bu faktörlerle ilişkili olarak çocuk ve ailenin farklı kurum ve uzmanlardan destek alabilecekleri göz önüne alındığında, Erken Çocukluk Özel Eğitim Öğretim Programında rol alan eğitimcilerin / uzmanların çocuk ve ailenin destek aldığı diğer kurum ve eğitimcilerle / uzmanlarla iş birliği yapmaları oldukça önemlidir.

Öğretim Programının Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik olarak hazırlanan Erken Çocukluk Özel Eğitim Öğretim Programının uygulanmasında dikkat edilecek hususlar ya da uygulama ilke ve esaslarının detayları, programla ilgili hazırlanacak olan özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik olarak hazırlanan Erken Çocukluk Özel Eğitim Öğretim Programı Uygulama İlke ve Esasları Kılavuzu'nda, yer alacaktır. Programa ilişkin ilke ve esaslar ilgili yasal mevzuatla ilişkilendirilir ve güvence altına alınır. Bu bağlamda bazı uygulama ilke ve esasları aşağıdaki gibidir:

1. *Öğretim programı nerelerde uygulanır?* Program, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı özel eğitim anaokullarının erken çocukluk eğitim birimlerinde ve / veya okul öncesi eğitim kurumlarının özel eğitim sınıflarında yürütülür.
2. *Öğretim programını kimler uygular?* Program, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı özel eğitim anaokullarının erken çocukluk eğitim birimlerinde ve / veya okul öncesi eğitim kurumlarının özel eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenler ve görevlendirilecek ilgili diğer uzmanlar tarafından yürütülür.
3. *Öğretim programı nasıl uygulanır?* Özellikle ebeveynlere yönelik "ev temelli etkinlik kartları" şeklinde hazırlanan program, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı özel eğitim anaokullarının erken çocukluk eğitim birimlerinde ve / veya okul öncesi eğitim kurumlarının özel eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenler ve görevlendirilecek ilgili diğer uzmanlar tarafından ebeveynlere belli aralıklarla (haftalık, iki haftada bir ya da ayda bir gibi) yapılacak rehberlik ya da danışmanlık ile ev temelli, kurum destekli şeklinde uygulanır. Kurumda verilecek desteğin sıklığı, kurumda çocuğun gelişimsel değerlendirilmesi temelinde ailesi ile birlikte belirlenir. Programda öğretmenin / uzmanın belli aralıklarla ev ziyaretinde bulunması programın başarısı için önemlidir. Programın nasıl uygulanacağı, hazırlanacak olan ebeveyn ve öğretmen kılavuzunda detaylandırılacaktır.
4. *Öğretim programında farklı uygulama biçimleri var mıdır?* Program özellikle 0-18 ay için çocuk ve ailesi ile bireysel uygulamalar şeklinde uygulanabilecekken, benzer gelişimsel özelliklere sahip ya da benzer kazanımların odaklanıldığı çocuklar ile 0-18 ay döneminde "Ebeveyn-Bebek Grupları" ile grup eğitimi şeklinde uygulamalar gerçekleştirilebilir. Çocuğun gelişimsel değerlendirmesi temelinde, ebeveyn-bebek grupları belli aralıklarla (haftalık, iki haftada bir ya da ayda bir gibi) 1-2 saatlik (1-2 ders saati) uygulama şeklinde planlanabilir. 18-36 ay döneminde olan çocuklar için ise programın uygulandığı kurumlarda haftada 3 gün, günde 2 saat şeklinde "Oyun Grupları" oluşturulabilir. Gruplarda çocukların gelişimsel özelliklerine göre 4-8 öğrenci, 2 öğretmen ve 1 öğretmen yardımcısı bulunur. Çocukların gelişimsel gereksinimleri temelinde "Ebeveyn-Bebek Grupları" ya da "Oyun Grupları"nda yer almalarına ek olarak çocuklara gerektiğinde bireysel eğitim de sunulabilir. Bu eğitimin haftalık süresi, çocuğun gelişimsel değerlendirmesine dayalı olarak belirlenir. Programdaki farklı uygulamaların detayları, hazırlanacak olan ebeveyn ve öğretmen kılavuzunda detaylandırılacaktır.

ÖĞRETİM PROGRAMI

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik olarak hazırlanan Erken Çocukluk Özel Eğitim Öğretim Programı aşağıdaki gelişim alanlarından ve dağıtımları belirtilen kazanımlardan oluşmaktadır.

0-36 Ay Erken Çocukluk Özel Eğitim Öğretim Programı		
Gelişim Alanı Numarası	Gelişim Alanı Adı	Kazanım Sayısı
1	Bilişsel Gelişim Alanı	128
	Dil Gelişim Alanı	124
2	- Alıcı Dil Gelişim Alanı	(49)
3	- İfade Edici Dil Gelişim Alanı	(75)
	Motor Gelişim Alanı	110
4	- Kaba Motor Gelişim Alanı	(66)
5	- İnce Motor Gelişim Alanı	(44)
6	Sosyal-Duygusal Gelişim Alanı	202
7	Uyumsal Beceriler Gelişim Alanı	57
TOPLAM		621

BİLİŞSEL GELİŞİM ALANI

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
0-3 AY	
1.1.1. Görsel / Uzamsal İlişkiler	1.1. İnsan yüzünü dikkatlice izler. 1.2. 20-30 cm uzaklıktaki dikkat çekici bir nesneye bakar. 1.3. Yavaşça hareket eden nesneyi bakışları ile sağdan sola ve soldan sağa hareket ettirildiğinde 90 derece izler. 1.4. Yavaşça hareket eden nesneyi bakışları ile görüş açısı içindeyken yukarı-aşağı hareket ettirildiğinde izler.
1.1.2. Dikkat / Ortak Dikkat	2.1. İnsan sesine ve çevresel seslere başını çevirerek ya da hareketleri ile tepki verir. 2.2. Yetişkinle göz kontağı kurar. 2.3. Konuşan kişinin yüzünü izler.
1.1.3. Bellek / Nesne Devamlılığı	3.1. Gözleri ile takip ettiği nesne yok olduğunda nesnenin kaybolduğu yere 2-3 saniye bakar.
1.1.4. Kişisel Bakım Rutinini Anlama	4.1. Ağzını annenin memesine ya da biberona doğru çevirir. 4.2. Bakım sunulmak amacıyla kendisine yaklaşıldığında hareketleri ile heyecanlandığını gösterir.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
4-6 AY	
1.1.1. Görsel / Uzamsal İlişkiler	1.5. Yavaşça hareket eden nesneyi bakışları ile sağdan sola ve soldan sağa 180 derece izler. 1.6. Sırt üstü yatarken ellerini inceler. 1.7. Elindeki nesneyi ağzına götürür. 1.8. Görüş alanının dışına çıkan bir nesneyi gözleri ile arar.
1.1.2. Dikkat / Ortak Dikkat	2.4. Elindeki nesne ile bir süre oynar. 2.5. Bakışını bir nesneden diğerine yöneltir. 2.6. Araştırarak insan ya da çevresel seslerin kaynağını bulur.
1.1.3. Bellek / Nesne Devamlılığı	3.2. Aşına olduğu nesneleri ya da kişileri tanıdığını nesneye / kişiye uzanmaya çalışma, ses çıkarma gibi tepkilerle belli eder. 3.3. Otururken göz hizasından yere düşen nesneye, başını ve vücudunu öne eğerek bakar.
1.1.4. Kişisel Bakım Rutinini Anlama	4.3. Huzursuzken, kucağa alınmak için yaklaşıldığında sakinleşir. 4.4. Kucağa alınmayı istediğini hareketleriyle belli eder.
1.1.5. Neden-Sonuç İlişkileri	5.1. Ses çıkaran nesneleri tekrarlı olarak sallar. 5.2. Aşına olduğu nesneleri işlevine uygun olarak kullanır.
1.1.6. Taklit	6.1. Kendiliğinden yaptığı hareketleri ya da sesleri tekrarlar.
1.1.7. Sayı Hissi	7.1. Bir eliyle bir tane nesneyi tutar. 7.2. Odaya yeni giren kişiye bakar.

1.1.8. Oyun / Sembolik Oyun	8.1. Bir nesneyi tanımak için ağzına götürür. 8.2. Nesneleri sallayarak, vurarak ya da atarak keşfedici oyunlar oynar.
------------------------------------	---

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
7-9 AY	
1.1.1. Görsel / Uzamsal İlişkiler	1.9. Elinde tuttuğu nesneleri inceler. 1.10. Bir nesneyi bir elinden diğer eline geçirir.
1.1.2. Dikkat / Ortak Dikkat	2.7. İstedikini elde etmek için yetişkini aracı olarak kullanır. 2.8. İlgisini ya da dikkatini paylaşmak için bakışını nesne ve yetişkin arasında değiştirir.
1.1.3. Bellek / Nesne Devamlılığı	3.4. Tanıdığı kişi odadan çıktığında arkasından bakar. 3.5. Gözü önünde yarısı saklanan nesneyi bulur.
1.1.4. Kişisel Bakım Rutinini Anlama	4.5. Gün içinde bir veya iki kez belirli saatlerde uyur.
1.1.5. Neden-Sonuç İlişkileri	5.3. Nesneler üzerinde gerçekleştirdiği eylemlerle sonuçları arasında tekrarlayan tepkilerle ilişki kurar. 5.4. İstedikini elde etmek için yetişkini aracı olarak kullanır.
1.1.6. Taklit	6.2. Yetişkinin yaptığı basit el ya da vücut hareketlerini taklit eder. 6.3. Yetişkinin nesnelerle yaptığı tek aşamalı davranışları taklit eder.
1.1.7. Sayı Hissi	7.3. Her iki eliyle birer tane nesne tutar. 7.4. Her iki elinde birer nesne tutarken üçüncü bir nesneyi almak istediğinde bir elindeki oyuncacı bırakarak üçüncü nesneyi alır.
1.1.8. Oyun / Sembolik Oyun	8.3. Nesneler ve bir kutu ile doldur-boşalt oyunu oynar.
1.1.9. Eşleme / Sınıflama	9.1. Tanıdığı nesne, oyun ya da ortamlara hareketleriyle tepki verir.
1.1.10. Problem Çözme	10.1. Biberonu ya da emziği ağzına almak için çevirir. 10.2. İstedik nesneye ulaşmasını engelleyen nesneyi aradan çıkartarak nesneye ulaşır.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
10-12 AY	
1.1.1. Görsel / Uzamsal İlişkiler	1.11. Hareket hâlindeki nesnenin gittiği yönü takip ederek arkasından gider. 1.12. İncelemek amacıyla nesneyi çevirir. 1.13. Kutunun içindeki nesneleri teker teker kutudan çıkararak inceler. 1.14. En büyük halkayı çubuktan çıkarıp çubuğa tekrar takar. 1.15. Farklı büyüklükteki iki kabı denemelerle iç içe yerleştirir. 1.16. İki küple kule yapar.

1.1.2. Dikkat / Ortak Dikkat	2.9. Yetişkinle birlikte kitap ya da resimlere en az 2 dakika süreyle bakar. 2.10. Gürültülü bir ortamda odaklandığı kişinin konuşmasını dinler. 2.11. İsteklerini bildirmek için işaret etme, uzanma, gösterme gibi jestleri kullanır.
1.1.3. Bellek / Nesne Devamlılığı	3.6. Gözü önünde tümüyle saklanan nesneyi bulur. 3.7. Nesneler kutuya konulurken izledikten sonra istediği nesneyi almak için kutunun içine bakar.
1.1.4. Kişisel Bakım Rutinini Anlama	4.6. Uykusunun geldiğini hareketlerle ya da seslerle belli eder. 4.7. Günlük bakım rutininin zamanının geldiğini hareketlerle ya da seslerle belli eder.
1.1.5. Neden-Sonuç İlişkileri	5.5. İki elindeki nesneyi birbirine vurarak ya da sürterek sesler çıkarır. 5.6. Ses çıkaran bir kurmalı oyuncağın ses çıkarmasını sağlayan düzeneğini çalıştırmayı dener.
1.1.6. Taklit	6.4. Yetişkinin ürettiği sesletimleri taklit eder.
1.1.7. Sayı Hissi	7.5. Her iki elinde birer nesne tutarken üçüncü bir nesneyi almak için iki nesneyi tek eli ile tutmayı dener.
1.1.8. Oyun / Sembolik Oyun	8.4. Birbiri ile ilişkili olan nesneleri birlikte kullanır.
1.1.9. Eşleme / Sınıfla	9.2. Neşeli ses tonundaki konuşmalara neşeli, kızgın ses tonundaki konuşmalara ağlamaklı bir yüz ifadesi ile tepki verir.
1.1.10. Problem Çözme	10.3. Nesneye erişmek için nesnenin ipini yatay olarak çeker.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
13-18 AY	
1.1.1. Görsel / Uzamsal İlişkiler	1.17. Dört küple kule yapar. 1.18. Farklı büyüklükteki nesneleri tutmak için parmakla almak, avuçlamak ya da kucaklamak gibi farklı davranışlar gösterir.
1.1.2. Dikkat / Ortak Dikkat	2.12. Yetişkinle birlikte kitap ya da resimlere en az 5 dakika süreyle bakar. 2.13. Yetişkinin gösterdiği ya da işaret ettiği uzaktaki bir nesneye bakar.
1.1.3. Bellek / Nesne Devamlılığı	3.8. Ortamda bulunmayan kişi sorulduğunda bakışları ile o kişiyi arar. 3.9. İki kaptan birinin altına bir nesne saklanırken izledikten sonra, saklanan nesneyi doğru kabın altında bulur.
1.1.4. Kişisel Bakım Rutinini Anlama	4.8. Kişisel bakım rutinine giysisini, bezini ya da ıslak mendil getirme gibi davranışlarla kısmi katılım gösterir.
1.1.5. Neden-Sonuç İlişkileri	5.7. Bir sonuca ulaşmak için ardışık olarak iki ayrı davranış gösterir.

1.1.6. Taklit	6.5. Yetişkinin daha önce yaptığını gördüğü davranışları uygun durumlarda bir süre sonra taklit eder. 6.6. Yetişkinin sözcüklerini taklit eder.
1.1.7. Sayı Hissi	7.6. Ellerini iki yana açmak, "Bitti." demek, bakmak gibi davranışlarla nesnelerin varlık ve yokluklarını anladığını gösterir.
1.1.8. Oyun / Sembolik Oyun	8.5. Kendine yönelik -mış gibi oyun eylemlerinde bulunur. 8.6. -mış gibi iki eylemi birleştirip oyun dizisi oluşturur.
1.1.9. Eşleme / Sınıflama	9.3. Birbiri ile aynı olan iki nesneyi eşler. 9.4. İki farklı grup nesneyi türlerine göre sınıflar.
1.1.10. Problem Çözme	10.4. İsteddiği nesneye ulaşmasını engelleyen nesnenin etrafından dolaşarak ya da üzerinden geçerek nesneye ulaşır. 10.5. Yardıma gereksinim duyduğunda jestlerle ya da sözcüklerle yetiştikten yardım ister. 10.6. İsteddiği nesneye ulaşmak için ikinci bir nesneyi kullanır. 10.7. İlişkisiz bir yapbozun bir parçasını denemeler yaptıktan sonra yerine takar.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
19-24 AY	
1.1.1. Görsel / Uzamsal İlişkiler	1.19. Farklı büyüklükteki dört kabı denemelerle iç içe yerleştirir. 1.20. Altı küple kule yapar.
1.1.2. Dikkat / Ortak Dikkat	2.14. Nesnelerle tek başına en az 10 dakika süreyle oynar.
1.1.3. Bellek / Nesne Devamlılığı	3.10. İsteddiği nesneyi bulamadığında nesneyi birden fazla yerde arar. 3.11. Gözü önünde üç farklı materyalin altına saklanan nesneyi bulur.
1.1.6. Taklit	6.7. Yetişkinin cümlesinin bir ya da iki sözcüğünü taklit eder.
1.1.7. Sayı Hissi	7.7. Başka bir kişi ile oynarken kendisi ve diğer kişi için birer oyuncak alır.
1.1.8. Oyun / Sembolik Oyun	8.7. -mış gibi üç eylemi birleştirip oyun dizisi oluşturur.
1.1.9. Eşleme / Sınıflama	9.5. İki farklı türden ikişer nesne sunulduğunda nesneleri eşler. 9.6. Hayvanları sesleri ile eşleştirir.
1.1.10. Problem Çözme	10.8. Üç parçalı, ilişkisiz yapbozu tamamlar. 10.9. Problem çözerken gözlemlediği kişinin davranışlarını aynı problemi çözmek için kullanır.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
25-30 AY	
1.1.1. Görsel / Uzamsal İlişkiler	1.21. İki farklı büyüklükteki nesne arasından istendiğinde büyük ya da küçük olanı gösterir. 1.22. Farklı büyüklükteki altı ya da daha fazla kabı denemelerle iç içe yerleştirir. 1.23. Farklı büyüklükteki beş ya da daha fazla sayıdaki halkayı çubuktan çıkarıp çubuğa sırasıyla tekrar takar.
1.1.3. Bellek / Nesne Devamlılığı	3.12. Kendisine söylenen tek basamaklı üç sayıyı tekrar eder. 3.13. Günlük rutinde eksik olan kişi ya da nesneyi söyler.
1.1.4. Kişisel Bakım Rutinini Anlama	4.9. Yemek yeme, uyku, tuvalet, temizlik gibi günlük bir rutinin yerine getirilmesini sözel ya da sözel olmayan yollarla ister.
1.1.5. Neden-Sonuç İlişkileri	5.8. Acıkmak, yağmurda ıslanmak, hasta olmak gibi günlük yaşamındaki olaylara yönelik neden-sonuç ilişkisi içeren soruları yanıtlar.
1.1.6. Taklit	6.8. Yetişkinin daha önce kullandığı ifadeleri bir süre sonra uygun durumlarda taklit eder.
1.1.7. Sayı Hissi	7.8. Bir tane nesne istendiğinde bir nesne verir.
1.1.8. Oyun / Sembolik Oyun	8.8. Bir nesneyi başka bir nesnenin yerine kullanarak oynar. 8.9. -mış gibi ardışık dört ve daha fazla eylemi birleştirip oyun dizisi oluşturur. 8.10. Oyuncak bebeklere ya da hayvanlara duygu yükleyerek oynar.
1.1.9. Eşleme / Sınıflama	9.7. Dört farklı türden ikişer nesne sunulduğunda nesneleri eşler. 9.8. İki farklı seçenek sunulduğunda nesneleri resimleri ile eşler. 9.9. İki seçenek sunulduğunda geometrik şekilleri eşler.
1.1.10. Problem Çözme	10.10. Altı parçalı, ilişkisiz yapbozu tamamlar. 10.11. İki parçalı, ilişkili bir yapbozu tamamlar.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
31-36 AY	
1.1.1. Görsel / Uzamsal İlişkiler	1.24. Bir nesneyi istendiğinde diğer bir nesnenin içine koyar.
1.1.3. Bellek / Nesne Devamlılığı	3.14. Bir nesne resmi gösterilip kapatıldığında resimde ne olduğunu söyler. 3.15. Kendisine daha önce verilen sözlerin yerine getirilmesini ister.
1.1.4. Kişisel Bakım Rutinini Anlama	4.10. Gereksinim duyduğunda kıyafetinin ya da aksesuarlarının değiştirilmesini ister.

1.1.5. Neden-Sonuç İlişkileri	5.9. Kendisine okunan ya da anlatılan bir öyküdeki bir olayın sonucu açıklandığında olası nedeni söyler. 5.10. Kendisine okunurken ya da anlatılırken yarım bırakılan bir öyküyü neden-sonuç ilişkisi kurarak tamamlar.
1.1.6. Taklit	6.9. Yetişkinin sözel ya da sözel olmayan davranışlarını oyunda taklit eder.
1.1.7. Sayı Hissi	7.9. İki tane nesne istendiğinde iki nesne verir. 7.10. Üç kadar ritmik sayar. 7.11. Bir ya da ikiyi göstermesi istendiğinde bir ya da iki parmağını kaldırır. 7.12. İstendiğinde farklı sayılarda nesne içeren iki nesne grubu arasından az ve çok olan grubu gösterir.
1.1.8. Oyun / Sembolik Oyun	8.11. Oyunda var olmayan bir nesne varmış gibi yaparak oynar.
1.1.9. Eşleme / Sınıflama	9.10. Dört seçenek sunulduğunda renkleri eşler. 9.11. İki farklı büyüklükteki iki grup nesneyi büyüklüklerine göre sınıflar.
1.1.10. Problem Çözme	10.12. Dört parçalı, ilişkili bir yapbozu tamamlar.

ALICI DİL GELİŞİM ALANI

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
0-3 AY	
1.2.1. Dikkat ve Ayırt Etme	1.1. Kendisine yöneltilen seslere vücut hareketleriyle tepki verir. 1.2. Kendisine yöneltilen insan sesine vücut hareketleriyle tepki verir. 1.3. Ses çıkaran insan ya da nesneye bakar. 1.4. Konuşan kişiye dikkatini anlık verir. 1.5. Kendisi ile konuşan tanıdık kişinin gözlerini, ağzını ya da dudaklarını izler. 1.6. Tanıdık insanların sesini duyduğunda sakinleşir.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
4-6 AY	
1.2.1. Dikkat ve Ayırt Etme	1.7. Duyabildiği ama göremediği ses kaynağını bulur. 1.8. Çevresinde duyduğu sese dikkatini verir.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
7-9 AY	
1.2.2. Sözel Olmayan İletişimi Anlama	2.1. Etrafında gerçekleşen başkalarının yaptığı sohbetlere ortalama 5 saniye dikkatini verir. 2.2. Rutin içindeki davranışlar dizisi gerçekleştirildikten sonra olacak olan rutin basamağına ilişkin beklentisini jest, mimik ya da seslerle gösterir. 2.3. Tanıdık yetişkinin sözel olmayan iletişim davranışlarına jest / mimik ya da seslerle tepki verir. 2.4. Başkalarının sohbetlerini dinler gibi görünür.
1.2.3. Anlam Gelişimi	3.1. Adı söylendiğinde yaptığı işi durdurarak, dönerek, bakarak ya da ses çıkarak tepki verir. 3.2. "Hayır" dendiğinde yapmakta olduğu işi bırakarak, durarak, bakarak, dudağını sarkıtarak ya da yüzünü ekşiterek tepki verir. 3.3. Tanıdığı yetişkinlerin adlarını / hitaplarını duyduğunda o kişiye bakar, yanına gider ya da gösterir. 3.4. Mama, bay-bay, araba gibi sıkça duyduğu sözcükleri anlar. 3.5. Jest ve mimikle birlikte sunulan sözel ifadelerle karşı uygun davranışlar gösterir.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
10-12 AY	
1.2.3. Anlam Gelişimi	3.6. Tek eylem gerektiren basit yönergeleri yerine getirir. 3.7. Hayır, dur, yok, olmaz, yapma gibi olumsuz anlam taşıyan ifadeler söylendiğinde anladığını gösteren sözel ya da sözel olmayan davranışlarla tepkiler verir. 3.8. Çevresinde sıkça gördüğü nesnelerin ismi söylendiğinde hangi nesne olduğunu sözel ya da sözel olmayan davranışlarla gösterir.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
13-18 AY	
1.2.2. Sözel Olmayan İletişimi Anlama	2.5. Temel duyguları yüz ifadelerinden anlayarak uygun jest ya da mimikleri gösterir.
1.2.3. Anlam Gelişimi	3.9. Adını sıkça duyduğu nesneler arasından söylenen nesneyi işaret ederek gösterir. 3.10. Tanıdığı nesneler sözel olarak istendiğinde alıp getirir. 3.11. Adı söylenen üç vücut parçasını oyuncak bebek ya da karşısındaki yetişkin üzerinde gösterir. 3.12. Adı söylenen üç vücut parçasını kendi üzerinde gösterir. 3.13. Kendisiyle konuşan kişiyi göz teması kurma, gülümseme ya da ses çıkarma gibi davranışlarla anladığını gösterir. 3.14. Farklı giysi türleri sorulduğunda doğru olanı gösterir. 3.15. Oyun sırasında nesneleri işlevine uygun kullanır. 3.16. Aynı anda iki nesneyi ilişkilendirerek oynar. 3.17. Sıkça karşılaştığı aynı kategoriden nesneler arasından adı söylenen iki nesneyi gösterir. 3.18. İstenildiğinde görüş alanı dışında olan nesneleri arar.
1.2.4. Dil Bilgisi Yapıları	4.1. Olumsuzluk belirten -me, -ma eklerini, sözel ya da sözel olmayan tepkilerle anladığını gösterir.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
19-24 AY	
1.2.2. Sözel Olmayan İletişimi Anlama	2.6. Sözel ifadeleri anlamak için ipucu almak amacıyla kendisi ile konuşan kişinin yüzünü dikkatle izler.
1.2.3. Anlam Gelişimi	3.19. Sık kullanılan eylem sözcüklerini anladığını davranışları ile gösterir. 3.20. Tanıdığı, adı söylenen beş ya da daha fazla nesneyi resimlerden gösterir. 3.21. İki aşamalı basit ve birbiriyle ilişkili yönergelere uyar. 3.22. Sorulduğunda kendi üzerinde on vücut parçasını gösterir.
1.2.4. Dil Bilgisi Yapıları	4.2. Kişi eklerini anladığını gösteren davranışlarda bulunur. 4.3. Sahiplik / iyelik eklerini anladığını gösteren davranışlarda bulunur.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
25-30 AY	
1.2.3. Anlam Gelişimi	3.23. Sorulduğunda eylem ile ilişkili nesneyi gösterir. 3.24. Yer bildiren bir terimi anladığını davranışlarıyla gösterir. 3.25. Tek bir eylemi ifade eden resimlerden istenen eylemi gösterir. 3.26. Kendisine okunan resimli hikâyeyi ilgiyle (resimleri göstererek, başı ile onaylayarak, gösterilen yere bakarak gibi) dinler. 3.27. "Ne?", "kim?", "nerede?" sorularını anladığını, işaret ederek ya da basit sözcüklerle soruyu cevaplayarak gösterir.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
31-36 AY	
1.2.3. Anlam Gelişimi	3.28. Eylemle ilişkili nesnenin resmini gösterir. 3.29. Sıfatları anladığını davranışlarla gösterir. 3.30. İletişim sırasında kullanılan yer bildiren terimleri anladığını davranışlarla gösterir. 3.31. Sorulduğunda bir bütünün parçasını gösterir. 3.32. Birbirinden bağımsız art arda verilen iki yönergeyi yerine getirir.

İFADE EDİCİ DİL GELİŞİM ALANI

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
0-3 AY	
1.3.1. Başkalarıyla İletişim	1.1. Ağlamayı iletişim amacıyla kullanır. 1.2. Durumundan hoşnut olduğunu gösteren sesler çıkarır. 1.3. Kendisiyle konuşulduğunda sesler çıkarır.
1.3.2. Fonem (Ses Birimi) Edinimi ve Anlaşılabilirlik	2.1. Ağlama dışında gırtlak sesleri ile /a,e,o,u/ sesleri üretir.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
4-6 AY	
1.3.1. Başkalarıyla İletişim	1.4. Kendisiyle konuşulduğunda sesleme yaparak yanıt verir. 1.5. Memnuniyet ve memnuniyetsizliğini gösteren seslemeler yapar. 1.6. Kendisiyle konuşulduğunda sesli güler. 1.7. Çevresinde bulunan diğer insanlara kendiliğinden ses çıkarır. 1.8. Mevcut etkinliğin sürmesini vücut hareketleriyle ister.
1.3.2. Fonem (Ses Birimi) Edinimi ve Anlaşılabilirlik	2.2. "A-ga", "a-ba", "a-da" gibi en az iki tane anlaşılır ünlü ile heceler üretir. 2.3. Ağlamak dışında farklı sesler çıkarır.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
7-9 AY	
1.3.1. Başkalarıyla İletişim	1.9. Sözel oyunlara sözel veya sözel olmayan yollarla eşlik eder. 1.10. İletişim amaçlı ("Hayır" anlamında başını sallama, eliyle itme gibi) jestler yapar. 1.11. Babıldarken ya da gülerken dikkat çekmek için bağıırır.
1.3.2. Fonem (Ses Birimi) Edinimi ve Anlaşılabilirlik	2.4. Ünsüz-ünlü sıralamasına uyarak hece tekrarları yapar.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
10-12 AY	
1.3.1. Başkalarıyla İletişim	1.12. Sesinin tonunu yükseltip alçaltır. 1.13. İsteklerini jest, mimik ya da seslerle ifade eder. 1.14. Çevresindeki bireylerle sözel dile dayalı oyunlar başlatır. 1.15. Yetişkinin işaret ettiği yere bakar.
1.3.2. Fonem (Ses Birimi) Edinimi ve Anlaşılabilirlik	2.5. Ünsüz-ünlü (mama, baba) ve ünsüz-ünlü-ünsüz (top, bak) sıralamasında heceler üretir.

1.3.3. Sözcük Üretimi	3.1. İletişim sırasında tutarlı olan, anlamlı en az bir sözcük üretir. 3.2. Başkaları ile iletişim kurarken cümle benzeri, çoğunlukla anlamsız cümleler kurar.
------------------------------	--

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
13-18 AY	
1.3.1. Başkalarıyla İletişim	1.16. Yetişkinin dikkatini çekmek amacıyla, ilgilendiği nesneyi sözel ya da sözel olmayan davranışlarla gösterir. 1.17. İsteklerini (nesne, hizmet ya da eylem) sözel ya da sözel olmayan davranışlarla ifade eder. 1.18. Söylendiğinde selamlaşır. 1.19. Başkalarının konuşmalarını onaylamak amacıyla jest-mimik, sesleme ve / veya sözcük üretir. 1.20. Kızdığını ya da istemediğini iletmek amacıyla jest-mimik, sesleme ve / veya sözcük üretir. 1.21. Etkileşimi başlatmak için istendiğinde ya da kendiliğinden elindeki nesneyi yetişkine verir. 1.22. Fiziksel olarak bulunduğu bağlamla sınırlı konularla ilgili, bakış ve / veya sesleme ile sohbet başlatır.
1.3.2. Fonem (Ses Birimi) Edinimi ve Anlaşılabilirlik	2.6. /m/, /n/, /p/, /b/, /t/, /d/, /k/ ses birimlerini doğru üretir.
1.3.3. Sözcük Üretimi	3.3. İletişim sırasında kendiliğinden en az beş sözcük kullanır. 3.4. Şaşkınlık belirten ifadeleri yerinde kullanır. 3.5. Reddetmek veya karşı çıkmak için "Hayır." der.
1.3.4. Dil Bilgisel Sözcük, Ek ve Yapıların Üretimi	4.1. Tek sözcüğü cümleye karşılık gelecek şekilde kullanır. 4.2. İletişim sırasında durum eki (-i hâli) kullanır. 4.3. İletişim sırasında bilinen geçmiş zamanı (-di) kullanır. 4.4. İletişim sırasında olumsuzluk (-me, -ma) eklerini kullanır.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
19-24 AY	
1.3.1. Başkalarıyla İletişim	1.23. Akranlarıyla etkileşimde jest, mimik ya da sözcük kullanır.
1.3.2. Fonem (Ses Birimi) Edinimi ve Anlaşılabilirlik	2.7. Çevredeki sesleri taklit eder. 2.8. Konuşmasının en az yarısı yabancılar tarafından anlaşılacak şekilde konuşur. 2.9. /g/, /y/ ses birimlerini doğru üretir.

1.3.3. Sözcük Üretimi	3.6. İletişim sırasında kendiliğinden en az 20 sözcüğü doğru olarak kullanır. 3.7. Kendinden söz ederken adını kullanır. 3.8. İstendiğinde ya da kendiliğinden, tanıdığı nesneler arasından en az üç nesne resmini adlandırır. 3.9. En az 50 tane sözcük (isim, fiil, sıfat) kullanır.
1.3.4. Dil Bilgisel Sözcük, Ek ve Yapıların Üretimi	4.5. Model olunduğunda iki sözcükten oluşan cümleyi taklit eder. 4.6. Kendiliğinden iki ya da daha fazla sözcüğü birleştirerek kullanır. 4.7. Durum (hâl) eki (-e), (-de), (-den), (-in), (-le) kullanır. 4.8. İyelik eklerini kullanır.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
25-30 AY	
1.3.1. Başkalarıyla İletişim	1.24. Jest-mimik, sesleme ve / veya sözcük üretimi ile bilgi ister. 1.25. Konuştuğu kişinin önceki konuşmasına bilgi ekler. 1.26. Gördüğü olaylar hakkında konuşur. 1.27. Sohbeti tekrarlar veya yardımla birkaç sıra alarak sürdürür. 1.28. Anlaşılmadığında hayal kırıklığı veya üzüntü yaşadığını gösterir.
1.3.2. Fonem (Ses Birimi) Edinimi ve Anlaşılabilirlik	2.10. /ç/, /ş/, /l/, /y/ ses birimlerini doğru üretir.
1.3.3. Sözcük Üretimi	3.10. Bir kategoriyi temsil eden sözcükleri kullanır.
1.3.4. Dil Bilgisel Sözcük, Ek ve Yapıların Üretimi	4.9. Şimdiki zaman ekini kullanır. 4.10. Çoğul ekini kullanır. 4.11. Gelecek zaman ekini kullanır. 4.12. Öğrenilen (duyulan) geçmiş zaman ekini kullanır. 4.13. Soru eklerini kullanır. 4.14. Eylemlerin sonuna gelen kişi eklerini kullanır. 4.15. İletişim amacıyla 3-4 sözcüklü cümle kurar. 4.16. İletişim sırasında zamirleri (adıl) kullanır. 4.17. Geniş zaman ekini kullanır.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
31-36 AY	
1.3.1. Başkalarıyla İletişim	1.29. Çevresinde gördükleri ile ilgili "ne?", "nerede?", "kim?" sorularını sorar. 1.30. Sohbeti sürdürebilmek için yetişkinin söylediğinin bir bölümünü tekrar eder. 1.31. İletişim talebine tepki almak için dokunarak, daha yüksek sesle konuşarak ya da söylediklerini tekrar ederek ısrarcı olur.
1.3.2. Fonem (Ses Birimi) Edinimi ve Anlaşılabilirlik	2.11. Konuşmasının %80'i anlaşılır sözcüklerden oluşur. 2.12. /c/, /j/, /f/, /v/, /s/, /z/, /h/ ses birimlerini doğru üretir.
1.3.3. Sözcük Üretimi	3.11. "Acıktığında, üşüdüğünde, susadığında ne yaparsın?" sorularına doğru olarak yanıt verir. 3.12. Sorulduğunda adını ve soyadını doğru olarak söyler. 3.13. En az 250 tane sözcük (isim, fiil, sıfat) kullanır. 3.14. Dinlediği bir öyküyü kendi cümleleriyle anlatır.
1.3.4. Dil Bilgisel Sözcük, Ek ve Yapıların Üretimi	4.18. Yapım ekleri ile "şeker", "şeker-ci" gibi yeni isimler üretir.

KABA MOTOR GELİŞİM ALANI

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
0-3 AY	
1.4.1. Hareket	1.1. Sırtüstü yatarken kol ve bacaklarını simetrik, ritmik ve ardışık olarak hareket ettirir. 1.2. Yüzüstü ve sırtüstü yatırıldığında başını bir taraftan diğer tarafa çevirir. 1.3. Yüzüstü yatırıldığında başını kaldırır.
1.4.2. Denge	2.1. Gövde desteği ile oturtulduğunda başını en az 1-2 saniye tutar. 2.2. Yüzüstü ön kollar üzerinde etrafını 1-2 saniye izleyerek baş pozisyonunu korur.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
4-6 AY	
1.4.1. Hareket	1.4. Sırtüstü pozisyondan yanlara döner. 1.5. Sırtüstü pozisyondan yüzüstü pozisyona döner. 1.6. Yüzüstü pozisyonda yatarken baş ve üst gövdeyi kaldırır. 1.7. Bir eliyle yerden destek alırken diğer eliyle nesneyi kavramak için uzanır.
1.4.2. Denge	2.3. Oturma pozisyonuna alındığında başını dik tutar. 2.4. Yüzüstü, ön kolları ve dirsekleri üzerinde etrafını izlerken baş ve üst gövde pozisyonunu en az 10 saniye sürdürür. 2.5. Destekle oturma pozisyonunu gövde öne eğik şekilde korur. 2.6. Yüzüstü yatırıldığında ağırlığını bir kolundan diğerine aktarır. 2.7. Sırtüstünden oturma pozisyonuna getirilirken başını dik tutar.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
7-9 AY	
1.4.1. Hareket	1.8. Yüzüstü pozisyondan sırtüstüne döner. 1.9. Oturma pozisyonundan emekleme pozisyonuna hareket eder. 1.10. Sürünerek yer değiştirir. 1.11. Emekleyerek yer değiştirir. 1.12. Tutunarak emekleme pozisyonundan ayağa kalkar.
1.4.2. Denge	2.8. En az 5 saniye desteksiz otururken dengesini korur. 2.9. Nesneye uzanırken oturma pozisyonunu korur. 2.10. Emekleme pozisyonunu korur. 2.11. Tutunarak ayakta durmayı sürdürür.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
10-12 AY	
1.4.1. Hareket	1.13. Koltukların kenarından tutunarak sıralar. 1.14. Elinden tutulduğunda yürür. 1.15. Diz üstü pozisyonundan tutunarak ayağa kalkar.
1.4.2. Denge	2.12. Bağımsız oturur. 2.13. El desteği ile ayakta durur. 2.14. Desteksiz ortalama 10 saniye ayakta durur.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
13-18 AY	
1.4.1. Hareket	1.16. Desteksiz yürür. 1.17. Çömelme pozisyonundan ayağa kalkar. 1.18. Yarım diz üstünden ayağa kalkar. 1.19. Emekleyerek merdiven çıkar. 1.20. Koltuk gibi büyük nesnelerin üzerine tırmanır. 1.21. Elinden tutulduğunda merdivenden iner.
1.4.2. Denge	2.15. Yürüyüş bitiminde dengesini korur. 2.16. Desteksiz ayakta dururken, eğilerek nesneyi kavrar ve tekrar doğrulur. 2.17. Bir nesneyi fırlattıktan sonra dengesini korur.
1.4.3. Nesne Kontrolü	3.1. Ayaktayken eline aldığı bir nesneyi omuz seviyesinin üzerine kaldırır. 3.2. Ayaktayken elindeki bir nesneyi ön kol hareketi ile öne doğru fırlatır. 3.3. Ortalama 1-1½ m uzağındaki yetişkinin attığı büyük bir nesneyi kolları ile tutar.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
19-24 AY	
1.4.1. Hareket	1.22. Koordinesiz koşar. 1.23. Tutunarak, bir ayağını diğer ayağının yanına getirerek merdiven basamaklarını çıkar. 1.24. Yan yan yürür. 1.25. Geri geri yürür.

1.4.2. Denge	2.18. Koşu bitiminde dengesini korur. 2.19. Merdiven basamağında dengesini korur. 2.20. Topa ayakla vuruş sonrası dengesini korur. 2.21. Top tutma girişimi sonrası dengesini korur.
1.4.3. Nesne Kontrolü	3.4. Topa vurur. 3.5. Yerden kendisine doğru gelen büyük topu tutar.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
25-30 AY	
1.4.1. Hareket	1.26. Koordineli koşar. 1.27. Her iki ayağı ile aynı anda yerle temas olmadan sıçrar. 1.28. Tutunmaya ihtiyaç duymadan merdiven basamaklarını, bir ayağının yanına diğerini getirerek çıkar. 1.29. Hiçbir ayağı yere temas etmeden en az 7,5 cm öne doğru atlar.
1.4.2. Denge	2.22. Sıçrama sonrası dengesini korur.
1.4.3. Nesne Kontrolü	3.6. Eline aldığı topu kol hareketi ile öne doğru fırlatır. 3.7. Yerden kendisine doğru atılan küçük topu tutar.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
31-36 AY	
1.4.1. Hareket	1.30. Her adımı ayrı basamakta bağımsız olarak merdiven inip çıkar. 1.31. Hızlı koşar. 1.32. Aynı ayak üzerinde 2-3 kez sıçrar.
1.4.2. Denge	2.23. Tek ayağı üzerinde ortalama 1-2 saniye dengede durur. 2.24. Merdiven basamağını inip çıkarken dengesini korur. 2.25. Parmak ucunda yükselirken dengesini korur.
1.4.3. Nesne Kontrolü	3.8. Bacağını öne doğru atarak sınırlı vücut hareketi ile topa vuruş yapar. 3.9. Havadan üzerine gelen büyük topu gövde ve kolları ile birlikte tutar.

İNCE MOTOR GELİŞİM ALANI

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
0-3 AY	
1.5.1. Kavrama	1.1. El ve parmaklarıyla oynar. 1.2. Sırtüstü pozisyondayken göz hizasından ortalama 15-20 cm yukarıda olan nesnelere uzanarak el ve parmaklarıyla dokunur.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
4-6 AY	
1.5.1. Kavrama	1.3. Çeşitli pozisyonlardayken nesnelere uzanır. 1.4. Uzandığı nesneleri kavrar. 1.5. Her iki eliyle bir nesneyi kavrar.
1.5.2. El Becerileri	2.1. Elindeki bir nesneyi gelişigüzel fırlatır. 2.2. Elindeki nesneyi art arda sallayarak ses tekrarı yapar.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
7-9 AY	
1.5.1. Kavrama	1.6. Küp, lego parçası gibi küçük nesneleri baş, işaret ve orta parmağını kullanarak kavrar. 1.7. Baş ve işaret parmağı ile ip, üzüm gibi çok küçük nesneleri kavrar.
1.5.2. El Becerileri	2.3. Çift kulplu nesneleri her iki eliyle kulplarından tutarak ağızına götürür. 2.4. Eline aldığı bir nesneyi tanıyabilmek için ağızına götürür veya onu bir yere vurarak ses çıkarır. 2.5. Küçük bir nesneyi bir elinden diğer eline geçirir. 2.6. Her iki elindeki küçük nesneleri birbirine vurur.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
10-12 AY	
1.5.2. El Becerileri	2.7. Nesneleri kabından tek tek çıkarır. 2.8. Eliyle bir nesneyi yerde yuvarlar.
1.5.3. Bırakma	3.1. Elindeki nesneyi bırakmaya çalışır. 3.2. Bir elindeki nesneyi düşürmeden yetişkinin eline bırakır.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
13-18 AY	
1.5.1. Kavrama	1.8. Tenis topu büyüklüğü ve şeklindeki nesneleri parmakları ile kavrar. 1.9. Kalem gibi ince, uzun nesneleri kabaca avuç içinde kavrar.
1.5.2. El Becerileri	2.9. Kalem ve kaşık gibi saplı nesneleri üst kısmından tutarak gelişigüzel kullanır. 2.10. Halka biçimindeki nesneleri bir yere takma-çıkarma yapar. 2.11. İşaret parmağı ile basma işlemi gerektiren nesneleri kullanır. 2.12. Her iki eliyle kavradığı nesneyi birbirinden uzaklaştırarak koparır veya yırtar. 2.13. Açılıp kapanan nesneleri açar ve kapar. 2.14. Bir nesneyi göstermek için işaret parmağını kullanır. 2.15. Kapı kolu gibi, kavradığı nesneye kuvvet uygulayarak kendine doğru çeker. 2.16. Kartondan kitap sayfaları gibi, ardışık dizili nesneleri işaret parmağını kullanarak çevirir.
1.5.3. Bırakma	3.3. Elindeki nesneyi kontrollü biçimde bırakır.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
19-24 AY	
1.5.2. El Becerileri	2.17. Kalem, kaşık gibi saplı nesnelerin orta kısmından tutarak kullanır. 2.18. Küp gibi benzer şekil ve büyüklükteki 3-4 nesneyi üst üste koyar. 2.19. Küçük nesneleri parmaklarını ve bileğini kullanarak çevirir. 2.20. Her bir elinde tuttuğu nesneye kuvvet uygulayarak birbirine tatar. 2.21. Minyatür araçları ileri-geri hareket ettirir. 2.22. Taşıyabileceği ağırlıkta ve büyüklükte olan nesneleri tek eli ya da iki eli ile bir yerden başka bir yere taşır.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
25-30 AY	
1.5.1. Kavrama	1.10. Baş ve diğer parmaklarla birlikte kalemi uç kısmından kavrar.

1.5.2. El Becerileri	2.23. K�p gibi benzer Şekil ve büyüklükteki 5-6 nesneyi üst üste koyar. 2.24. Kitap sayfaları gibi ardışık dizili nesneleri baş ve işaret parmağını kullanarak çevirir. 2.25. Kapı kolu gibi, kavradığı nesneye kuvvet uygulayarak aşığıya doğru çeker.
-----------------------------	--

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
31-36 AY	
1.5.2. El Becerileri	2.26. Basit bir �rnek Őeklin üzerinden çizerek acemice kopyalar. 2.27. Oyuncak ve ev araçları gibi nesnelerin kapağını el bileği ve �n kolunu kullanarak döndürür. 2.28. Bir eliyle keseceği nesneyi tutarken diğer eli ile makası koordine eder. 2.29. Farklı Şekilleri ("I", "_", "O", "+") kopyalamaya çalışır. 2.30. İp veya tel gibi ince nesneleri ortası boş olan küp ve boncuk gibi nesnelerden geçirerek dizer. 2.31. K�p gibi benzer Şekil ve büyüklükteki 7-9 nesneyi üst üste koyar.

SOSYAL-DUYGUSAL GELİŞİM ALANI

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
0-3 AY	
1.6.2. Yetişkinlerle İlişki	2.1. Görme alanındaki hareketli yetişkini izler. 2.2. Görme alanındaki yetişkinin mimiklerini izler. 2.3. Ebeveyni olmayanın sesini duyduğunda hareketlenmezken, annesinin sesini duyduğunda hareketlenerek tepki verir. 2.4. Temizlik gereksinimini farklı şekilde ağlayarak gösterir. 2.5. Canının yandığını ya da acıdığını farklı şekilde ağlayarak gösterir. 2.6. Ebeveyni bakımı bitirdikten sonra ebeveyni takip eder ya da duygularını ağlayarak gösterir.
1.6.1. Yetişkinlerle Etkileşim	1.1. Görme alanı içinde kendisine seslenen ebeveynin yaklaşan vücut kısımlarını tutar. 1.2. El bölgesine yapılan dokunsal uyarana tutma ile tepki verir. 1.3. Ebeveyninin dokunarak gösterdiği ilgisine gülümseyerek onunla etkileşime girer. 1.4. İnsan yüzünü diğer nesnelerden ayırt ederek sosyal ilgisini gösterir. 1.5. İnsan yüzü, diğer nesnelerden daha çok dikkatini çeker. 1.6. Annesinin yüzünü diğer yetişkinlerin yüzünden ayırt eder. 1.7. Annesini ya da biberonu emerken dokunsal temas arayarak etkileşim sürdürür. 1.8. Aile üyeleri ile göz teması kurarak etkileşimi sürdürür. 1.9. Görme alanının dışına çıkan ve sosyal etkileşim sürdüren yetişkini arayarak etkileşimi sürdürür.
1.6.8. Empati	8.1. Annenin sıkıntılı, stresli ya da kaygılı olduğu durumlara ağlayarak annenin duygusal durumuna tepki verir. 8.2. Başka bir çocuk ağladığında yüzünü ekşiterek ya da ağlayarak başkasının duygusal durumuna tepki verir. 8.3. Kızgın ama bağırmadan konuşan ebeveynlerine, ağlayarak ya da huzursuz olarak tepki verir.
1.6.7. Duygu Gösterimi	7.1. Ebeveyni etkileşimi sonlandırdığında ağlayarak rahatsızlığını gösterir. 7.2. Korktuğunda ebeveyne sıkıca sarılarak duygusunu gösterir. 7.3. Heyecanlandığında ses çıkarak heyecanını gösterir. 7.4. Beklenmedik bir durumla karşılaştığında irkilerek korkusunu gösterir. 7.5. Ebeveyni tarafından kucağa alındığında öfke, kaygı ve mutsuzluk gibi duygulardan kaynaklı ağlama davranışını sonlandırır.

1.6.11. Sosyal Anlamlandırma	11.1. Çevreden gelen uyarılara kafasını çevirerek tepki verir. 11.2. Ebeveynin onu beslemek için hazırlarken verdiği sosyal uyarılara heyecanlanarak tepki verir.
1.6.3. Akranlarla Etkileşim	3.1. Diğer bebekler acı ile ağladığında ağlayarak akranları ile etkileşime girer. 3.2. Kendinden büyük bir bebek yaklaştığında ilgi ile onu başıyla takip ederek etkileşime girer.
1.6.5. Kendi Kimliğiyle Başkalarıyla İlişkide Olma	5.1. Kendi bedenini dokunarak ya da görme alanına sokarak keşfetmeye çalışır. 5.2. Birincil gereksinimleri karşılandığında ve başkası olmadığında kendi kendine kısa süreli zaman geçirerek kendi ile etkileşime girer.
1.6.9. Duygu Düzenleme	9.1. İhtiyaçlarının giderilmesi amacıyla yetişkin dikkatini çekmek için yardım talep eder.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
4-6 AY	
1.6.1. Yetişkinlerle Etkileşim	1.10. "Cee oyunu"na katılarak amaçlı etkileşim yürütür. 1.11. Dikkat ettiği ve ilgi gösterdiği yabancı yetişkin yaklaştığında kaygılandığını gösterir.
1.6.3. Akranlarla İlişki	3.3. Diğer çocukları ya da bebekleri ilgiyle izleyerek akranları ile ilişki kurar.
1.6.8. Empati	8.4. Ağlama sesinin taşıdığı duyguyu anladığını, oyunu bırakarak gösterir. 8.5. Kardeşleri ya da büyük bir çocuk komik bir yüz ifadesi yaptığında gülerек onların duygularını anladığını gösterir. 8.6. Yüz yüze iletişimde bakım verenin duygu tonuna göre tepki verir.
1.6.11. Sosyal Anlamlandırma	11.3. Yetişkinin davranışlarını takip ederek rutini başlatmasını bekler. 11.4. Yetişkini teşvik ederek rutini ya da tanıdığı oyunu başlatmaya çalışır. 11.5. Yetişkin oyun oynamayı durdurduğunda yetişkine bakarak ya da gülümseyerek etkinliği sürdürmesini talep eder. 11.6. Yetişkinin dikkatini çekmek için nesneler ile ses çıkarır ya da sosyal ağlar. 11.7. Bakım ile ilgili rutinlerde bir sonraki basamağa yönelik beklentisini basit düzeyde gösterir. 11.8. Bakım veren ebeveynin yüz ifadelerini taklit ederek basit davranışları öğrendiğini gösterir. 11.9. Bakım veren ebeveynin mimik, jest ve ses tonunu taklit ederek basit davranışları öğrendiğini gösterir.

1.6.2. Yetişkinlerle İlişki	2.7. Sıkıntı duyduğunda yetişkinin kucağına alması için kollarını kaldırır. 2.8. Aile üyelerinden biri kucağına almak istediğinde dönerek ve kollarını kaldırarak yanıt verir.
1.6.5. Kendi Kimliği ile Başkalarıyla İlişkide Olma	5.3. Aynadaki görüntüsüne gülümser ve sesler çıkarır. 5.4. İsmi duyduğunda tanıdığı kişiye döner. 5.5. Yabancıyı ilgi ile takip eder ancak yaklaştığında kaygılanır. 5.6. Bulunduğu ortama ebeveyn geldiğinde, heyecanını vücut hareketleriyle gösterir.
1.6.6. Yetenek Farkındalığı	6.1. Yetişkinin kucağına alması için kollarını kaldırarak, bir şeyler yapabildiğini gösterir. 6.2. Sevdiği oyunu başlatarak bir şeyler yapabildiğini gösterir.
1.6.7. Duygu Gösterimi	7.6. Ebeveynin şaşırma duygusuna şaşırarak ya da tedirgin olarak tepki verir.
1.6.9. Duygu Düzenleme	9.2. Aşırı uyarıcı bir etkinlikten başını çevirerek kaçınır. 9.3. Odaya tanımadığı biri girdiğinde tanıdığı yetişkine bakar.
1.6.10. Dürtü Kontrolü	10.1. Doyduğunu meme ucunu, biberonu, kaşığı iterek ya da kafasını çevirerek belli eder.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
7-9 AY	
1.6.3. Akranlarla Etkileşim	3.4. Akranlarını ilgi ile izleyerek etkileşime girer. 3.5. Ağlayan akranına dikkatini yöneltmek için etkileşime girer. 3.6. Akranı ya da kardeşleri komik bir yüz ifadesi yaptığında gülerken onlarla etkileşime girer.
1.6.4. Akranlarla İlişki	4.1. Akranlarına dokunarak ilişki başlatır.
1.6.8. Empati	8.7. Kardeşlerinin ya da büyük çocukların yüzlerindeki şaşırma ya da heyecan gibi olumlu duyguları anlayarak tepki verir. 8.8. Ebeveynin mimiklerine göre kaygı ve korkusunu mimik ve davranışları ile gösterir.
1.6.2. Yetişkinlerle İlişki	2.9. Sıkıntılı zamanlarında, bakım veren kişiye belirgin bağılılık gösterir.
1.6.6. Yetenek Farkındalığı	6.3. Duyduğu ritmi yapabilmek ya da çıkarabilmek için nesnelere vurur. 6.4. Sevdiği oyunu başlatarak yetişkini oyuna davet eder. 6.5. Herhangi bir nesneyi hareket ettirdiğinde, düşürdüğünde ya da manipüle ettiğinde gülümser.

1.6.7. Duygu Gösterimi	7.7. Yabancılar yaklaştığında şaşırır, çığlık atar ve döner. 7.8. Başka bir çocuğun olumsuz fiziksel teması karşısında öfke ile tepki verir.
1.6.9. Duygu Düzenleme	9.4. Aşırı uyarıcı bir etkinlikten uzaklaşarak sızıntıdan kaçınır. 9.5. Ağladığında avutulmak için yetişkine döner. 9.6. Düşme ve çarpma sonucu ağrıyan yerini duygusal tepkiler yoluyla yetişkine gösterir. 9.7. Uyarana yaklaşarak ya da uzaklaşarak duygularını düzenler.
1.6.10. Dürtü Kontrolü	10.2. Başka bir çocukta olan ve ilgisini çeken oyuncu almaya çalışır ya da alır.
1.6.5. Kendi Kimliği İle ilişkide Olma	5.7. İsmi söyleyen herhangi birine tepki verir.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
10-12 AY	
1.6.1. Yetişkinlerle Etkileşim	1.12. İstendiğinde, tanıdığı nesneyi getirerek yetişkinle etkileşime girer. 1.13. Oyunlarda yetişkinin bir önceki basamağını tekrar etmesi için basit taklitleri kullanarak etkileşime girer. 1.14. Cee gibi oyunlarda sıra bekleyerek ileriye doğru yetişkinle etkileşime girer. 1.15. Yetişkin bir iş yaparken izler. 1.16. Yetişkin bir iş yaparken basitçe yardım eder.
1.6.7. Duygu Gösterimi	7.9. Aile üyelerine sarılarak sevgisini gösterir. 7.10. Onunla etkileşime girdiğinde diğer çocuğa doğrudan gülümseyerek duygusunu gösterir. 7.11. Duygularını ağlamadan ses, jest ve mimikler ile belirtir.
1.6.9. Duygu Düzenleme	9.8. Üzgün olduğunda rahatlamak için ebeveynine sözel ve sözel olmayan davranışlarla yakınlaşır. 9.9. Sakinleşmek için, sevdiği oyuncu ile etkileşime girer. 9.10. Duygularını düzenlemek için uyarana yakınlaşır ve uzaklaşır.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
13-18 AY	
1.6.1. Yetişkinlerle Etkileşim	1.17. Bir varlığın güvenli olup olmadığından emin olmadığında ebeveynine bakarak ondan güvence ister. 1.18. Tanımadığı yetişkin bir nesneyi etkileşim için kullandığında, yetişkinin yakınlaşmasına izin verir.

1.6.3. Akranlarla Etkileşim	3.7. Oyunağını alan çocuğa tepki verir. 3.8. Ebeveyninin cesaretlendirmesi ile diğer bebeğe ya da çocuğa nesne önerir. 3.9. Yetişkin ile gerçekleştirdiği oyun rutinini akranı ile tekrar eder.
1.6.4. Akranlarla İlişki	4.2. Sıklıkla aynı çocuklar ile aynı oyunları oynamayı tercih eder.
1.6.8. Empati	8.9. Ağlayan arkadaşını sakinleştirmek için, annesinin kendisini sakinleştirmek için kullandığı yöntemleri kullanır. 8.10. Çılgılık atan çocuğa dikkatlice bakar. 8.11. Oyun oynadığı akranı çılgılık attığında şaşkınlığını oyun oynamayı bırakarak gösterir. 8.12. Kendisini rahatsız eden çocuktan uzaklaşır. 8.13. Üzgün olan yetişkinin, kendini iyi hissetmesini sağlamak için ona dokunur ya da sarılır.
1.6.11. Sosyal Anlamlandırma	11.10. Emin olamadığı durumlarda yetişkinden onay alır. 11.11. Yetişkinin kaygı duyduğu ya da korktuğu durumlarda çevreyi araştırır. 11.12. Kendinden büyük çocukları taklit ederek oyuncaklarla farklı şekilde oynar. 11.13. İletişim sırası alan yetişkinlerin iletişim sıralarını gözleri ile takip eder.
1.6.2. Yetişkinlerle İlişki	2.10. Oyun alanında oynarken bazen yetişkin ile etkileşime girip oynamaya geri döner. 2.11. Yetişkinden uzakta oynar. 2.12. Yetişkinden uzakta bağımsız oyun oynarken arada sırada yetişkini kontrol etmek için onun yanına gelir.
1.6.5. Kendi Kimliğiyle Başkalarıyla İlişkide Olma	5.8. Duygu ve düşüncelerini "Hayır." diyerek ifade eder. 5.9. Sorulduğunda kendine ait nesneyi gösterir. 5.10. Daha önce belirli bir rutini olan yetişkinden aynı rutini başlatmasını bekler. 5.11. Kendine daha önce olumsuz şekilde davranan insanı hatırlayarak tepki verir.
1.6.6. Yetenek Farkındalığı	6.6. Yaptığı davranışın sonucunu kontrol eder. 6.7. İsteklerinin gerçekleştirilmesini sağlamak için yetişkinlere yönelik yeni davranışlar sergiler. 6.8. Başarısızlığı deneyimlese de yaptığı etkinliği tamamlamak için denemeler yapar. 6.9. Daha önceden gördüğü bir görevi tamamladığında sözel ve sözel olmayan davranışlarla mutlu olduğunu gösterir. 6.10. Amaca yönelik yeni bir yol deneyip başarılı olduğunda heyecanla bu oyunu devam ettirir.

1.6.7. Duygu Gösterimi	7.12. Öfkesini başka bir çocuğa sözel ve sözel olmayan yollar ile gösterir. 7.13. Başkalarının duygusal ifadelerini taklit eder. 7.14. "Ben yaptım." diyerek gururlandığını gösterir.
1.6.9. Duygu Düzenleme	9.11. Düştüğünde "Bir şey olmadı." der. 9.12. Yaralandığında ebeveyninden yardım ister. 9.13. Kabul etmediği bir istek konusunda ısrarcı olan akranını görmezden gelir.
1.6.10. Dürtü Kontrolü	10.3. Ebeveyni istediğinde kendi isteğine aykırı olsa da ebeveynin isteğini yerine getirir. 10.4. Sosyal alanlarda ebeveyni tarafından konulan basit kurallara uyar.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
19-24 AY	
1.6.1 Yetişkinlerle Etkileşim	1.19. Yetişkinle soru sorarak etkileşimi sürdürür.
1.6.3. Akranlarla Etkileşim	3.10. Oyun oynarken akranları ile iletişim kurar. 3.11. Oyun sırasında yardıma gereksinim duyan arkadaşına yardım eder.
1.6.2. Yetişkinlerle İlişki	2.13. Bir öyküde sevdiği resmi gösterir ya da söyler. 2.14. Ebeveyninin günlük işlerine kendi isteklerini eklenmesini ister. 2.15. Kaygılı olduğunda ebeveyni ile duygusal ve fiziksel temas arar. 2.16. Yorgun ya da öfkeli olduğunda ebeveyni fiziksel olarak takip ederek ilgi ister. 2.17. Oyun oynarken yetişkinin dikkatini bakışları ile kontrol eder. 2.18. Yetişkinin tepki göstereceği davranışlardan önce bakışları ile yetişkini kontrol eder. 2.19. Güvendiği yetişkinin varlığında daha fazla risk alıcı davranış sergiler.
1.6.5. Kendi Kimliğiyle Başkalarıyla İlişkide Olma	5.12. "Benim" iyelik ekini kullanır. 5.13. "..... istiyorum." der. 5.14. Cinsiyeti temelinde oyuncak tercihi yapar. 5.15. Benlik imajına uygun ifadeler kullanır.

1.6.7. Duygu Gösterimi	7.15. Utandığında ya da mahcup olduğunda yüzünü saklar. 7.16. Kural dışı davrandığında ve bu fark edildiğinde suçluluk duygusunu gösterir. 7.17. Duygularını belirtmek için "Bunu seviyorum." gibi ifadeler kullanır. 7.18. Karşı gelme davranışını sıkça sergiler. 7.19. Hayali oyunlardaki karakterlerin duygularını ifade eder. 7.20. Kıskançlığını sözel ve sözel olmayan davranışları ile gösterir.
1.6.11. Yetenek Farkındalığı	6.11. Performansının üzerindeki görevleri yapmak için çaba sarf eder.
1.6.10. Dürtü Kontrolü	10.5. Sorulduğunda istediği iki nesne arasından birini tercih eder. 10.6. Kural dışı davranan bir çocuğa karşı ebeveynin tepkisini takip eder. 10.7. İstediği birşeye ulaşmaya çalıştığında "Hayır!" denilmesi durumunda vazgeçer. 10.8. İstemediği akranının, yanında oynamasına kısa süreli de olsa tahammül eder.
1.6.9. Duygu Düzenleme	9.14. Diğer çocuklarla oynamaya hazır oluncaya kadar odanın bir köşesinde sessizce oynar. 9.15. Yetişkinin talebi doğrultusunda ağlama davranışını kontrol etmeye çalışır. 9.16. Duygularını düzenlemek için nesneleri kullanır. 9.17. Bağlılık gösterdiği yetişkinin kısa süreli yokluğunda ağlamadan bekler.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
25-30 AY	
1.6.3. Akranlarla Etkileşim	3.12. Akranları ile farklı roller içeren oyun oynar. 3.13. Akranları ile oyun oynarken bazen rolleri değişir. 3.14. Oyunda sıra bekleyerek iş birliği yapar.
1.6.4. Akranlarla İlişki	4.3. Daha az tanıdığı çocuklar yerine, tanıdıkları ile oynamayı tercih eder. 4.4. Oyunun niteliğine göre arkadaşlarını seçer.
1.6.8. Empati	8.14. Ağlayan bir arkadaşını güldürmek için daha önceden onun hoşuna giden bir etkinliği yapar (dans eder vb.). 8.15. Ağlayan kendinden küçüklerin başını okşayarak ya da sarılarak sakinleştirir.

1.6.11. Sosyal Anlamlandırma	11.14. Uyku öncesi rutinlerin neler olduğunu söyler. 11.15. Yemek yemeden öncesi ve sonrası rutinde neler olduğunu söyler. 11.16. Kaybolan oyuncaklarını aramada yetişkine yardım ederek karmaşık ilişkiler kurar. 11.17. Gün bitiminde oyuncaklarını yerine koymak suretiyle temizliğe yardım ederek yetişkinle karmaşık ilişki kurar. 11.18. Giyinme konusunda yetişkine yardım ederek yetişkinle karmaşık ilişki kurar.
1.6.2. Yetişkinlerle İlişki	2.20. Yeni becerisini öz beğeniyle göstermeden önce aile üyesine "Beni izle!" diyerek aile üyesinin dikkatini çeker. 2.21. Yetişkinle belirli bir rutin içinde oynarken rutini değiştirmek için yeni yollar dener. 2.22. Ebeveynlerinden uzakta rahatlıkla oynar. 2.23. Yarasını ya da acıyan yeri göstererek yetişkinden ilgi talep eder.
1.6.5. Kendi Kimliğiyle Başkalarıyla İlişkide Olma	5.16. Bir kimliği olduğunu göstermek için "Ben" zamirini kullanır. 5.17. Başka bir kimliği olduğunu göstermek için "Sen" zamirini kullanır. 5.18. "Benim gibi" ifadesini kendisi ile diğerlerini karşılaştırmak için kullanır. 5.19. Gösterilen resimde tanıdığı kişileri, sorulduğunda gösterir ya da onların isimlerini söyler. 5.20. Cinsiyeti ile ilgili rolleri ve ahlaki kuralları ifade eder.
1.6.6. Yetenek Farkındalığı	6.12. Tamamladığı bir işi aile üyelerine göstererek paylaşır. 6.13. Yapamayacağını düşündüğü eylemlere başlamadan önce yardım ister. 6.14. Yapabileceği eylemlerde yetişkin yardımını reddeder.
1.6.7. Duygu Gösterimi	7.21. Hayali oyun sırasında duygularının gerektirdiği ruh hâlini canlandırır. 7.22. Yoğun duygular yaşayan kişinin duygusunu, sorulduğunda söyler. 7.23. Ne zaman ya da hangi durumda hangi duyguyu hissettiği sorulduğunda söyler.
1.6.9. Duygu Düzenleme	9.18. Sabah evden ayrılan ebeveynin ardından "Annem / babam her zaman geri döner." der. 9.19. Ona kaygı veren ve ileride ortaya çıkacak bir durum hakkında ne olacağına dair ebeveyninden bilgi alır. 9.20. Oyuncak bebeğin yara bandını çıkarmadan hemen önce annesinin elini tutar.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
31-36 AY	
1.6.1. Yetişkinlerle Etkileşim	1.20. Doğum günü gibi özel bir günün yaklaştığını tanıdığı yetişkinlere söyler. 1.21. Yetişkinlerin isimlerini ya da kim olduklarını sorar.
1.6.8. Empati	8.16. Aynı duyguları hisseden insanları eşleştirir.
1.6.11. Sosyal Anlamdırma	11.19. Diğerleri ile açıkça zıt olan kendi duygularını isimlendirir. 11.20. Diğerleri ile açıkça zıt olan kendi isteklerini söyler. 11.21. Taklit oyunlarında rol yapar. 11.22. Taklit oyunlarında arkadaşının ne yapması gerektiğini söyler. 11.23. Aile üyelerinin yardımı ile yakın geçmişteki deneyimleri sırasında ne olduğu hakkında konuşur. 11.24. Aile üyelerinin yakın gelecek hakkında yaptığı planlara istekleri temelinde dâhil olur. 11.25. Yetişkinlere verdikleri sözleri hatırlatır.
1.6.6. Yetenek Farkındalığı	6.15. Tek başına tamamladığı bir işi aile üyelerine gösterir. 6.16. Tamamladığı basit bir görevi nasıl yaptığını basitçe anlatır. 6.17. Çevresindekileri ya da öyküdeki olayları dramatize eder.
1.6.7. Duygu Gösterimi	7.24. Aile üyelerinden biri ile telefonda konuştuğundan sonra ".....yı özledim." gibi ifadelerle duygusunu gösterir. 7.25. Hayali bir oyunda çevresindeki kişilerin duygularını oyuncakları aracılığıyla ifade eder.
1.6.9. Duygu Düzenleme	9.21. Ebeveyni ayrılmadan, beraber kalacağı yetişkine, ebeveyninin arkasından el sallayıp sallayamayacağını sorar. 9.22. Duygusal olarak rahatlamak için gereksinim duyduğu varlığı ya da etkinliği ifade eder. 9.23. Duygusal olarak rahatlamak için yetiştikinden fiziksel temas talep eder.
1.6.10. Dürtü Kontrolü	10.9. Kendi başına yapabileceği bir etkinliğe başlamadan diğer katılımcıları bekler. 10.10. Ebeveynlerin izin vermediği bir davranışı ebeveynin varlığında durdurur. 10.11. Etkinlikten etkinliğe geçişten önce durum hakkında bilgi verilirse kendini daha etkin kontrol eder. 10.12. Herhangi bir hatırlatma olmadan eşyalara ya da evcil hayvana nazik davranır. 10.13. İsteklerinin ertelenmesini kabullenir.
1.6.3. Akranlarla Etkileşim	3.15. Akranlarının bir görevi yerine getirmesi için gereksinim duydukları materyalleri vererek iş birliği yapar.

UYUMSAL BECERİLER GELİŞİM ALANI

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
0-3 AY	
1.7.1. Yeme-İçme Becerileri	1.1. Yanağına dokunulduğunda ağzını dokunulan tarafa doğru çevirerek meme ucunu ya da biberonu arar. 1.2. Meme ucunu ya da biberonu gördüğünde ağzını açıp beslenmeyi bekler.
1.7.2. Kişisel Bakım Becerileri	2.1. Ilık suyla temas ettiğinde gözlerini açık tutarak banyo yapmaktan keyif aldığını belli eder.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
4-6 AY	
1.7.1. Yeme-İçme Becerileri	1.3. Anne memesini ya da biberonu görünce hareketleriyle beslenme isteğini belli eder. 1.4. Meme, kaşık, biberon yaklaşınca ağzını açarak yiyeceği ağzına alır.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
7-9 AY	
1.7.1. Yeme-İçme Becerileri	1.5. Kaşıkla verilen, püre hâline getirilmiş yiyecekleri yutar. 1.6. Yemek istemediği yiyecekleri davranışlarıyla belli eder. 1.7. İçecekleri yutar. 1.8. Küçük lokmaları elleriyle yer. 1.9. Hafif pütürlü, püre hâlindeki yiyecekleri ağzında ezerek yutar. 1.10. Yumuşak ve bisküvi, kraker gibi yiyecekleri ısırarak çiğner. 1.11. Yetişkin tarafından tutulan bardaktan sıvı içer. 1.12. Farklı yiyeceklerden hoşlanıp hoşlanmadığını hareketleriyle gösterir.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
10-12 AY	
1.7.1. Yeme-İçme Becerileri	1.13. Küçük lokmalar hâlinde parçalanmış bisküvi ya da ekmek kabuğu gibi yarı katı ve katı yiyecekleri kendisi alıp yer. 1.14. Dökerek de olsa sıvı içerken bardağın kenarlarını kavrayacak şekilde dudaklarını kapatır.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
13-18 AY	
1.7.1. Yeme-İçme Becerileri	1.15. Kulplu bebek bardağı ya da kupadan sıvı içer. 1.16. Yetişkinlerin yediği yiyecekleri yer.
1.7.3. Giyinme-Soyunma Becerileri	3.1. Çorabını, çıkarmak amacıyla aşağı doğru sıyrır. 3.2. Kollarını ve bacaklarını uzatarak ve / veya hareket ettirerek giydirilmesine yardımcı olur. 3.3. Şapkasını giyer. 3.4. Sandalet, terlik gibi açık ayakkabıları çıkarır.
1.7.4. Tuvalet Becerileri	4.1. Bezi kirlendiğinde rahatsız olduğunu davranışlarıyla belli eder.
1.7.2. Kişisel Bakım Becerileri	2.2. Macunsuz diş fırçası ile gezinerek dişlerini fırçalar. 2.3. Ağzı ya da burnu aktığında rahatsız olduğunu hareketleri ile belli ederek ağzını ya da burnunu silmeye çalışır.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
19-24 AY	
1.7.1. Yeme-İçme Becerileri	1.17. Pipet kullanarak bardaktan içecek yudumlar. 1.18. Dökmeden bardaktan sıvı içer. 1.19. Dökerek de olsa bağımsız olarak kaşıkla yemek yemek çalışır.
1.7.3. Giyinme-Soyunma Becerileri	3.5. Pijama, şort gibi bol giysilerini yardım almadan çıkarır. 3.6. Sandalet, terlik gibi açık ayakkabıları giyer. 3.7. Bağciksız ayakkabılarını çıkarır.
1.7.4. Tuvalet Becerileri	4.2. Gündüzleri uzun sürelerle kuru kalır. 4.3. Gün içinde ortaya çıkan gereksinimlerin yarısında çömelerek, kendini kontrol ederek ya da sözel olarak dile getirerek büyük ve küçük tuvalet gereksinimini belli eder.
1.7.2. Kişisel Bakım Becerileri	2.4. Yardımla ellerini yıkar. 2.5. Lavabo başında macunsuz diş fırçası ile dişlerini fırçalar. 2.6. Yetişkinden burnunun silinmesini ister. 2.7. Banyo yaptırılırken taburede oturarak ya da ayakta sabit durarak yetişkinle iş birliği yapar.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
25-30 AY	
1.7.1. Yeme-İçme Becerileri	1.20. Kaşıkla, dökmeden yemek yer.

1.7.3. Giyinme-Soyunma Becerileri	3.8. Yetişkine ait çorapları giyer. 3.9. Tişört, yelek çıkarır. 3.10. Fermuar açar. 3.11. Bağcıklı ayakkabı çıkarır.
1.7.4. Tuvalet Becerileri	4.4. İşaretle ve sözlerle çişinin ve kakasının geldiğini belli eder. 4.5. Adaptörlü klozete oturur.
1.7.2. Kişisel Bakım Becerileri	2.8. Yardımla ellerini yıkayıp kurular. 2.9. Yardımla dişlerini fırçalar. 2.10. Yardımla mendil kullanarak burnunu siler. 2.11. Banyo yaptırılırken, sabunlanmış vücut bölümlerini elleri ile ovarak banyo davranışlarını taklit eder.

Gelişim Alt Alanı	Kazanımlar
31-36 AY	
1.7.1. Yeme-İçme Becerileri	1.21. Kaşık ve çatalı yemeğe göre uygun kullanarak bağımsız yemek yer. 1.22. Dökerek de olsa sürahiden bardağına su doldurur.
1.7.3. Giyinme-Soyunma Becerileri	3.12. Kazağını giyer. 3.13. Montunu çıkarır. 3.14. Büyük düğmeleri açar. 3.15. Çıt çıt açar. 3.16. Bağciksız ayakkabılarını giyer.
1.7.4. Tuvalet Becerileri	4.6. Tuvalette pantolonunu indirir.
1.7.2. Kişisel Bakım Becerileri	2.12. Yardımla mendil kullanarak sümürür. 2.13. Banyo yaptırılırken lif veya sabunu vücuduna sürerek iş birliği yapar.